

Yisu hik
Auk Loṅ Kapô
thô hadêṅ Jon
Abô môn

Aposel Jon hato kapy a êntêk hadêṅ avômalô êvhaviṅ takatu ba Lom iniṅ gavman lôk avômalô vi êv malaiṅ hadêṅ i. Hato hathak wêṅ takatu ba Wapômbêṅ hik thô hadêṅ yani ek injik malêla takatu ba tem imbitak kethêṅ thô. Kapy a êntêk ma auk loṅ kapô bêṅ anôṅ hêk kapô.

Hato ek embatho avômalô êvhaviṅ loṅ ek nimiṅ lôklok-waṅ endeba êyô waklavôṅ Yisu endelêm. Yisu halehalêm, êṅ ma Sadaṅ lôk anêṅ avômalô takatu ba esopa yani tem nêpôm malaiṅ bêṅ. Ma avômalô êvhaviṅ tem nêômô mavi imbiṅ Yisu êtôm wak nômbêṅ intu sapêṅ.

Hato kapy a êntêk hadêṅ 95 AD la.

Abô môn

¹ *Auk loṅ kapô êntêk ma Wapômbêṅ hêv hadêṅ Yisu Kilisi ek injik thô êndêṅ anêṅ avômalô ku esak nôm takatu ba tem imbitak kethêṅ. Yisu hêv anêṅ aṅela ba hi hanaṅ ba hik thô hadêṅ anêṅ anyô ku Jon. ² Ma Jon hayê Wapômbêṅ anêṅ abô lôk abô avanôṅ takatu ba Yisu hanaṅ ma hanaṅ lôkthô bêṅ. ³ *Ma ôpatu ba hasam abô plopet êntêk ma êmô lôk lamavi. Ma ôpatu ba halaṅô ba hasopa ma êmô lôk lamavi ek malê nena waklavôṅ lêk habobo.

Jon hato abô hadêṅ avômalô êvhaviṅ ôdôṅ bahêṅvi ba lahavuju

---

* 1:1: ALK 22:6   * 1:3: ALK 22:7,10

⁴*Ya Jon yahato kapya êntêk hi hadêŋ avômalô êvhaviŋ anêŋ malak bahenŋvi ba lahavuju takatu ba êmô plovins Esia. Anyô Bêŋ atu ba lêk hamô ma bôk hamô ba tem êlêm, yani anêŋ wapôm lôk labali êmô imbiŋ môlô. Ma lovak matheŋ bahenŋvi ba lahavuju atu ba êmô Anyô Bêŋ atu anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô anêŋ wapôm lôk yôhok êmô imbiŋ môlô. ⁵*Ma Yisu Kilisi atu ba hamiŋ lôklokwaŋ hathak Wapômbêŋ anêŋ abô anêŋ wapôm lôk labali êmô imbiŋ môlô aêŋ iyom. Yani anyô haviyô môŋ hêk ŋama lôk hayabiŋ kiŋ pik sapêŋ.

Yani lahaviŋ alalô ba anêŋ thalaleŋ hapole alalô vê hêk alalôaniŋ kambom. ⁶*Ma yani hatak alalô ek nambitak ŋê nambok da êmô Kamik Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak kapô. Nanêm athêŋ lôkmaŋgiŋ lôk lôklokwaŋ êndêŋ yani êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ. Avanônŋ.

⁷*Ôŋgô! Yani hamô buliv kapô ba halêm ba tem avômalô sapêŋ nêgê yani. Avômalô takatu ba bôk ibi yani lôk avômalô pik sapêŋ tem nêgê yani ba nedaŋ asêŋ malêŋ. Avanônŋ, tem imbitak aêŋ.

⁸*Anyô Bêŋ Wapômbêŋ hanaŋ nena, “Ya anyô môŋ anônŋ lôk haveŋ yam haviŋ. Bôk yahamô ma lêk yahamô ma tem yasok. Lôkliŋyak sapêŋ ma ya iyom yenaŋ.”

Jon hayê Yisu

⁹Ya Jon môlônim aiyaŋ. Wapômbêŋ hayabiŋ alalô sapêŋ hamô anêŋ loŋ lôkliŋyak kapô ba alalô athak awa malaiŋ lomaloma ba amiŋ lôklokwaŋ hathak Yisu. Yahamô ŋgavithôm anêŋ Patmos hathak yahanaŋ Wapômbêŋ anêŋ abô lôk yahanaŋ abô hathak Yisu. ¹⁰Hadêŋ Anyô Bêŋ anêŋ waklavônŋ ma Lovak Matheŋ anêŋ lôklokwaŋ

* 1:4: Kis 3:14-15; ALK 3:1; 4:5   * 1:5: Sng 89:27; Kol 1:18   * 1:6: 1Pi 2:9; ALK 5:10; 20:6   * 1:7: Dan 7:13; Sek 12:10; Mat 24:30; Jon 19:34-37; 1Te 4:17   * 1:8: ALK 21:6; 22:13

hawa ya. Ma yahalaŋô kaêk bêŋ hatôm lavuak halaŋ haveŋ ya yam ¹¹ba hanaŋ, “Oto nôŋ takatu ba hôyê êndôk kapya ba nêŋ êndêŋ avômalô êvhaviŋ ôdôŋ baheŋvi ba lahavuju takatu. Oto ni Epesus lo Smelna ma Pelgamum lo Taiataila ma Saldis lo Piladelpia ma Laodisia.”

¹²Ma yahik ya liliŋ ek yaŋgê kaêk atu ba elam hadêŋ ya, êŋ ma yahayê atum lam gol baheŋvi ba lahavuju hamîŋ.

¹³*Ma yahayê anyô hamô atum lam takêŋ malêvôŋ ba hatôm anyô te nakaduŋ. Yani hik kwêv daim ba hayô va luvi ma havaŋgiŋ sôp gol te hawê haveŋ bôm kabum.

¹⁴*Ma anêŋ wakadôk ŋauŋ ma thapuk anôŋ hatôm bok-sipsip vuluk lôk hatôm buliv thapuk anôŋ. Ma anêŋ madaluk ma hatôm atum dahalaŋ. ¹⁵Ma anêŋ vakapô ma hatôm aeŋ mayav mabuŋ mavi atu ba êbôk hamô atum ba habi kêdêkêdê. Ma anêŋ abô anêŋ pôk ma diŋdiŋ hatôm ŋaŋ bêŋ halaŋ. ¹⁶*Yani havalonŋ vuliŋ baheŋvi ba lahavuju hamô yani baŋ vianôŋ. Ma biŋ vovak daim te ba ma hêk luvi hale yani abôlêk. Ma yani thohavloma ma hatôm wak habi mathalaleŋ kambom.

¹⁷*Yahayê yani ma yahêv yak halôk hêk yani va hatôm anyô ŋama. Ma yani hatak baŋ vianôŋ hayô hêk ya ma hanaŋ, “Miŋ ôkô ami. Ya anyô môŋ ba haveŋ yam haviŋ. ¹⁸Ya ma ôpatu ba hamô lôkmala. Bôk yahama ma doŋtom lêk yahamô lôkmala hatôm wak nômbêŋ intu sapêŋ. Ma yahavalonŋ ŋama lôk anêŋ loŋ iniŋ vovaleŋ. ¹⁹Oto nôŋ takatu ba hôyê. Nôŋ takatu vi lêk hamô ma vi tem imbitak emberŋ yam. ²⁰Êntêk ma abô loŋ kapô hathak vuliŋ baheŋvi ba lahavuju takatu ba hôyê hamô yabaheŋ vianôŋ lôk atum lam gol baheŋvi ba lahavuju.

* 1:13: Dan 7:13; 10:5 * 1:14: Ese 43:2; Dan 7:9; 10:6; ALK 2:18; 19:12

* 1:16: Hib 4:12; ALK 2:12; 19:15 * 1:17: Ais 44:6; 48:12; ALK 2:8; 22:13

Anêḡ ôdôḡ ma aêntêk: vuliḡ baheḡvi ba lahavuju takêḡ ma aḡela baheḡvi ba lahavuju takatu ba eyabiḡ avômalô êvhaviḡ ôdôḡ baheḡvi ba lahavuju takatu. Ma atum lam gol baheḡvi ba lahavuju takatu ma avômalô êvhaviḡ ôdôḡ baheḡvi ba lahavuju.”

2

Abô hi Epesus

¹ *Ma ôpêḡ hanaḡ hadêḡ ya nena, “Oto abô ni êndêḡ aḡela atu ba hayabiḡ avômalô êvhaviḡ anêḡ Epesus aêntêk:

Abô êntêk halêm anêḡ ôpatu ba havalonḡ vuliḡ baheḡvi ba lahavuju hamô baḡ vianôḡ ma haveḡ atum lam gol baheḡvi ba lahavuju malêvôḡ. Ba hanaḡ nena:

² *Yahayala môlônim bôk lo loḡ lôk unim ku takatu ba udum ba umiḡ lôklokwaḡ. Ma ôpôlik hathak ḡê kambom. Ma bôk olaḡô ḡê takatu ba esau nena thêlô ma aposel ba oyala nena thêlô ma ḡê abôyaḡ. ³ Ma ovalonḡ yenaḡ athêḡ loḡ ba malaiḡ lomaloma hapôm môlô ma doḡtom umiḡ lôklokwaḡ lôk lemimvidonḡ ma miḡ vau ami.

⁴ Ma doḡtom môlônim kambom te hamô ba yahadô. Môlô miḡ lemimhaviḡ ya hatôm môḡ sêbôk ami. ⁵ *Aêḡ ba lemimimbi kobom mavi sêbôk ma tem ôḡḡô nena môlô lêk ôêv yak bêḡ anôḡ. Aêḡ ba node kapôlômim liliḡ ek nosopa loḡôndê mavi sêbôk atu. Ma mi ma tem yasôk ek yanêm môlônim atum lam vê. ⁶ Ma doḡtom môlô othak udum nôḡ mavi te nena môlô ôpôlik hathak avômalô takatu ba esopa Nikolas anêḡ kobom hatôm atu ba yahapôlik aêḡ iyom.

⁷ *Opalê atu ba lôk lêndôḡ ma endarô abô takatu ba

---

* 2:1: ALK 1:16   * 2:2: 1Jon 4:1   * 2:5: ALK 3:3   * 2:7: Stt 2:9; ALK 22:2,19

Lovak Matherj hanañ hadêñ avômalô ôdôn takatu ba êvhaviñ. Ñê takatu ba leñiñvidonj ba miñ êv yak ami ma tem yatak thêlô ek nejañ alokwañ va atu ba hêv lôkmala hamô Wapômbêñ anêñ loj mavi anônj kapô.”

Abô hi Smelna

⁸ Ma ôpêñ hanañ hathak lojbô nena, “Oto abô ni êndêñ aņela atu ba hayabiñ avômalô êvhaviñ anêñ Smelna aêntêk:

Abô êntêk halêm anêñ ôpatu ba hamônj ba haveñj yam ma bôk hama ba haviyô hathak lojbô. Ma yani hanañ aêntêk: ⁹ *Yahayala malaiñ lomaloma hapôm môlô ba ômô thavuthiñ, ma doņtom môlô ma ñê lôk nômkama bêñ hêk Wapômbêñ ma. Ma yahayala abô kambom takatu ba avômalô vi enañ hathak môlô. Thêlô esau nena thêlô ma Wapômbêñ anêñ avômalô Islael ma doņtom mi. Thêlô ma Sadañ anêñ avômalô. ¹⁰ *Miñ môlô nôkô esak malaiñ takatu ba tem êpôm môlô ketherj ami. Odañô! Sadañ tem indum ek avômalô netak môlô doho êndôk koladônj ek nesaê môlô. Ma môlô noja malaiñ êtôm wak laumiñ. Numiñ lôklokwañ endeba noma ma tem yanêm lôkmala atu ba nêmo êtôm wak nômbêñ intu sapêñ anêñ kuluñ gol êndêñ môlô.

¹¹ *Opalê atu ba lôk lêndônj ma endañô abô takatu ba Lovak Matherj hanañ hadêñ avômalô ôdôn takatu ba êvhaviñ. Ñê takatu ba leñiñvidonj ba miñ êv yak ami ma tem miñ neja malaiñ esak ñama atu ba haveñj yam ami.”

Abô hi Pelgamum

¹² Ma ôpêñ hanañ hathak lojbô nena, “Oto abô ni êndêñ aņela atu ba hayabiñ avômalô êvhaviñ anêñ Pelgamum aêntêk:

---

* 2:9: 2Ko 11:14-15; ALK 3:9   * 2:10: 2Ti 4:8; Jem 1:12   * 2:11: ALK 20:14; 21:8

Abô êntêk halêm anêj ôpatu ba havalonj biŋ vovak ba ma hêk luvi. Hanaŋ aêntêk: ¹³ Yahayala loj atu ba môlô ômô. Loj êj ma Sadaŋ da hamô ba hayabiŋ, ma doŋtom môlô ômô loj êj ba ovalonj yenaŋ athêj loj lôklokwaŋ. Ma hadêj waklavôj atu ba ik Antipas vônô hêk môlônim malak ma môlô miŋ otak unim ôêvhaviŋ ya ami. Yani hêvhaviŋ ya bêj anôj ba hanaŋ yenaŋ abô bêj hêk Sadaŋ anêj loj.

¹⁴ *Ma doŋtom môlônim kambom doho hêk ba ya-hadô. Môlô doho osopa plopet bô Balam anêj abô. Sêbôk ma yani hêv auk hadêj Moap iniŋ kiŋ Balak ek êndôk avômalô Israeŋ leŋiŋ ek nindum kambom ba nejaŋ nôm takatu ba bôk hêv hadêj ŋgôk lôk nindum sek waliliŋ. ¹⁵ Aêj iyom ma môlô doho osopa Nikolas anêj abô. ¹⁶ Aêj ba node kapôlômim liliŋ. Mi ma tem yasôk ketheŋ oyaŋ ba yaŋgik vovak esak yenaŋ biŋ vovak atu ba hale yaveŋbôlêk êndêj môlô takatu ba miŋ ole am liliŋ ami.

¹⁷ *Opalê atu ba lôk lêndôj ma endanô abô takatu ba Lovak Matherj hanaŋ hadêj avômalô ôdôj takatu ba êvhaviŋ. Ijê takatu ba leŋiŋvidonj ba miŋ êv yak ami ma tem yanêm nôm ‘mana’ êndêj thêlô hatôm bôk yahêv hadêj Israeŋ êmô loj thiliv. Mana êj ma lêk hamô loj kapô. Ma tem yanêm thêlô valu thapuk te lôk athêj lukmuk atu ba eto hathak. Anyôla miŋ hayala athêj lukmuk êj ami ma ôpatu ba hawa iyom intu hayala.”

Abô hi Taiataila

¹⁸ *Ma ôpêj hanaŋ hathak loŋbô nena, “Oto abô ni êndêj aŋela atu ba hayabiŋ avômalô êvhaviŋ anêj Taiataila aêntêk:

* 2:14: Nam 22:1-25:2; 31:16; 2Pi 2:15

* 2:17: Kis 16:4,14-15,33-34; Ais

62:2; Jon 6:48-50 * 2:18: ALK 1:14-15

Abô êntêk halêm anêŋ Wapômbêŋ anêŋ Nakaduŋ atu ba madaluk hatôm atum dahalaŋ ma vakapô hatôm aeŋ mayav atu ba habi kêdêkêdê. Hanaŋ aên-têk: ¹⁹ Yahayala môle nim kobom. Yahayala môle nim lemimhaviŋ lôk ôêvhaviŋ ma ôêv avômalô sa ba umiŋ lôklokwaŋ iyom. Hadêŋ môle ma môle udum ku dokte, ma doŋtom lêk môle udum ku bêŋ.

²⁰* Ma doŋtom môle nim kambom te hêk ba yahadô. Avi te hatôm Jesebel hamô haviŋ môle. Yani hasau nena yani ma avi plopet te, ma doŋtom yani anêŋ abô halom yenaŋ nê ku ek nindum sek waliliŋ lôk nejaŋ nô m takatu ba êv da hadêŋ ngôk. Yani hadum kambom takêŋ, ma doŋtom môle miŋ ôêv yani vê ami! ²¹ Yahêv waklavôŋ ek yani ende kapô liliŋ ba etak anêŋ sek waliliŋ, ma doŋtom mi. Yani hadô. ²² Odaŋô! Tem yanêm lijiŋ bêŋ êndêŋ yani lôk yanêm malaiŋ bêŋ êndêŋ nê takatu ba idum sek haviŋ yani ba miŋ ele kapôleŋiŋ liliŋ ami. ²³* Ma tem yaŋgik yani anêŋ avômena pôpônô. Aêŋ ba avômalô ôdôŋ êvhaviŋ lôkthô tem neyala nena ya ôpatu ba yahayê avômalô kapôleŋiŋ lôk iniŋ auk. Ba tem yanêm vuli êndêŋ môle tomtom êtôm nô m takatu ba udum. ²⁴ Ma doŋtom lêk yahêv ku doŋtom iyom hadêŋ môle vi anêŋ Taiataila atu ba miŋ osopa yani anêŋ abô ami. Lôk miŋ oyala nô m atu ba elam nena, ‘Sadaŋ anêŋ auk loŋ kapô’ ami. Ku êŋ ma ²⁵* nobaloŋ unim auk loŋ endeba yatup am.

²⁶ Nê takatu ba leŋiŋvidôŋ ba miŋ êv yak ami ma idum yenaŋ yalenhaviŋ aleba hayô anêŋ daŋ, ma tem yanêm athêŋ bêŋ êndêŋ thêlô ek neyabiŋ avômalô pik lôkthô. ²⁷* Thêlô tem neja kôm aeŋ ek neyabiŋ avômalô

* 2:20: 1Kij 16:31; 2Kij 9:22 * 2:23: Sng 7:9; Jer 17:10; ALK 20:12-13

* 2:25: ALK 3:11 * 2:27: Sng 2:9

pik lôklokwaṅ ba nimbi thêlô ba nipup nenanena êtôm uṅ anôṅ. Wakamik bôk hêv athêṅ bêṅ hadêṅ ya ba tem yandum aêṅ iyom êndêṅ thêlô. ²⁸* Ma tem yanêm vuliṅ lôkbôk êndêṅ thêlô imbiṅ. ²⁹ Opalê atu ba lôk lëndôṅ ma endanô abô takatu ba Lovak Matheṅ hanaṅ hadêṅ avômalô ôdôṅ takatu ba êvhaviṅ.”

3

Abô hi Saldis

¹* Ma ôpêṅ hanaṅ hathak loṛbô nena, “Oto abô ni êndêṅ aṅela atu ba hayabiṅ avômalô êvhaviṅ anêṅ Saldis aêntêk:

Abô êntêk halêm anêṅ ôpatu ba hayabiṅ Wapômbêṅ anêṅ lovak matheṅ baheṅvi ba lahavuju ma havalonṅ vuliṅ baheṅvi ba lahavuju. Ma yani hanaṅ aêntêk: Yahayala môlônim kobom. Avômalô esoṅ nena môlô ômô lôkmala. Ma doṅtom mi, môlô bôk oma yôv. ² Numbiyô! Môlônim ôêvhaviṅ lêk habobo ema ba intu nobatho am loṅ ek malê nena môlônim ku ma volonṅ oyaṅ hêk yenaṅ Wapômbêṅ ma. ³* Lemimimbi abô takatu ba bôk olaṅô ba ovalonṅ. Ma node kapôlômim liliṅ ba nodovak abô êṅ vibiyṅ. Môlô miṅ oviyô ami, ma tem yasôk êtôm anyô vani ba môlô noboloba.

⁴* Ma doṅtom môlô naju iyom anêṅ Saldis intu unim sôp mabuṅ denaṅ. Unim kobom ma mavi ba intu embeṅ yam ma hatôm noba sôp thapuk ba nombeṅ imbiṅ ya. ⁵* Ṽê takatu ba leṅṅvidonṅ ba miṅ êv yak ami tem nipuk sôp thapuk êtôm thêlô. Tem miṅ yanêm thêlôninṅ athêṅ vê êṅjêk kapyâ lôkmala ami ma mi. Tem yanaṅ êndêṅ Wapômbêṅ lôk anêṅ aṅela nena, ‘Thêlô êṅ

---

* 2:28: ALK 22:16   * 3:1: ALK 1:4,16   * 3:3: Mat 24:43-44; 1Te 5:2; ALK 2:5; 16:15   * 3:4: Jut 23   * 3:5: Kis 32:32-33; Mat 10:32; Luk 12:8

ma yenaṅ.’ ⁶ Opalê atu ba lôk lëndônṅ ma endarṅô abô takatu ba Lovak Matheṅ hanaṅ hadêṅ avômalô ôdônṅ takatu ba êvhaviṅ.”

Abô hi Piladelpia

⁷ *Ma ôpêṅ hanaṅ hathak loṅbô nena, “Oto abô ni êndêṅ aṅela atu ba hayabiṅ avômalô êvhaviṅ anêṅ Piladelpia aêntêk:

Abô êntêk halêm anêṅ ôpatu ba matheṅ ma hanaṅ abô avanônṅ iyom. Yani hayabiṅ Jelusalem lukmuk anêṅ badêṅ abôlêk anêṅ vovaleṅ hatôm Devit bôk hayabiṅ Jelusalem bô anêṅ. Yani hik vê ma miṅ hatôm anyôla injik siṅ ami. Ma yani hik siṅ ma miṅ hatôm anyôla injik vê ami. Yani hanaṅ aêntêk: ⁸ *Yahayala môle nim kobom. Odarṅô. Yahik unyak abôlêk te vê ek môle ma miṅ hatôm anyôla injik siṅ ami. Yahayala nena anêm lôklokwaṅ ma yaôna, ma dorṅtom môle osopa yenaṅ abô ba miṅ ôvôliṅ dô mim hathak yenaṅ athêṅ ami. ⁹ *Sadar anêṅ avômalô takatu ba enaṅ nena thêlô ma Wapômbêṅ anêṅ avômalô Islael, ma dorṅtom mi, thêlô enaṅ abôyaṅ iyom. Tem yandom thêlô ba nêlêm ek nede veṅiṅdônṅ lêlô êndêṅ môle ma neyala nena yaleṅhaviṅ môle. ¹⁰ *Môle othak osopa yenaṅ abô balabuṅ lôk umiṅ lôklokwaṅ. Ba intu tem yayabiṅ môle mavi êndêṅ waklavônṅ malaiṅ atu ba tem esaê avômalô pik bêṅ êntêk lôkthô. ¹¹ Tem yasôk ketheṅ. Nobaloṅ unim nômkama anônṅ loṅ lôklokwaṅ ek anyô yaṅ miṅ enja môle nim vuli ami.

¹² *Ṇê takatu ba leṅiṅvidonṅ ba miṅ êv yak ami tem yatak thêlô ek nimbitak êtôm yenaṅ Wapômbêṅ anêṅ

* 3:7: Ais 22:22 * 3:8: 1Ko 16:9 * 3:9: Ais 45:14; 49:23; 60:14; ALK 2:9

* 3:10: Luk 21:19; 2Ti 2:12 * 3:12: Ais 62:2; 65:15; ALK 14:1; 21:2

unyak mathery anêꝝ landiꝝ. Thêlô tem miꝝ netak ami. Ma tem yato yenaꝝ Wapômbêꝝ anêꝝ athêꝝ lôk Wapômbêꝝ anêꝝ malak lôꝝ anêꝝ athêꝝ nena Jelusalem lukmuk êyônggêk thêlô. Malak êꝝ tem yenaꝝ Wapômbêꝝ nêꝝ anêꝝ leꝝ ba êndôk ba êlêm. Ma tem yato yenaꝝ athêꝝ lukmuk êyônggêk thêlô imbiꝝ. ¹³ Opalê atu ba lôk lêndôꝝ ma endanô abô takatu ba Lovak Mathery hanaꝝ hadêꝝ avômalô ôdôꝝ takatu ba êvhaviꝝ.”

Abô hi Laodisia

¹⁴ Ma ôpêꝝ hanaꝝ hathak loꝝbô nena, “Oto abô ni êndêꝝ anjela atu ba hayabiꝝ avômalô êvhaviꝝ anêꝝ Laodisia aêntêk:

Abô êntêk ma halêm anêꝝ ôpatu ba anêꝝ athêꝝ nena Avanôꝝ Biꝝ. Yani ma anyô hamiꝝ lôklokwaꝝ ek hik Wapômbêꝝ anêꝝ nôꝝ avanôꝝ thô. Ma yani pik lo leꝝ sapêꝝ anêꝝ alaꝝ. Ba hanaꝝ nena: ¹⁵ *Yahayala nôꝝ takatu ba môlô othak udum ba môlô miꝝ vovaꝝ mena thilibuꝝ la ami. Yalenhaviꝝ môlô vovaꝝ mena thilibuꝝ la ma doꝝtom mi. ¹⁶ Môlô vovaꝝ dokte ma thilibuꝝ dokte iyom ba yahadô. Ba intu tem yambululup môlô vê ende yaveꝝbôlêk. ¹⁷ *Môlô othak onaꝝ nena, ‘Ya anyô valuseleꝝ bêꝝ ma ya anyô lôkmaꝝgiꝝ ba yada hatôm.’ Ma doꝝtom môlô ôthôꝝ paliꝝ nena môlô kapôlôꝝmim daluk kambom! Alikaknena, môlô avômalô thavuthiꝝ ma malemim pusip ba ômô kôlôlôꝝ. ¹⁸ *Yahanaꝝ ek môlô nôꝝnêꝝ vuli yenaꝝ gol atu ba êbôk hamô atum ba mavi ek numbitak lôkmaꝝgiꝝ. Ma nôꝝnêꝝ vuli sôꝝ thapuk ek nupuk ek miꝝ mama esak lemvimpopam ami. Ma nôꝝnêꝝ vuli yak thôk ek êndôk malemim daluk ek ôꝝgô tak. ¹⁹ *Takatu ba yalenhaviꝝ i

---

* 3:15: Lom 12:11   * 3:17: Luk 12:21; 1Ko 4:8   * 3:18: Ais 55:1   * 3:19: 1Ko 11:32; Hib 12:6; ALK 2:5

ma yahayanda thêlô ma yahêv vovaŋ hadêŋ i ek nedaŋô abô. Aêŋ ba môlô nôŋgwêk lêlê ek node kapôlômim liliŋ.

²⁰ *Odaŋô. Yahamiŋ unyak abôlêk ba yahapididiŋ. Ma ôpatu ba halaŋô ya ba hik unyak abôlêk vê, ma tem yayô kapô ba yana ek yaŋgaŋ nôm imbiŋ yani ma enjaŋ nôm imbiŋ ya. ²¹ Ijê takatu ba leŋiŋvidonŋ ba miŋ êv yak ami tem yatak i nêmo yenaŋ loj yahayabiŋ avômalô imbiŋ ya, hatôm ya bôk lovak yôv ma yahamô haviŋ Wakamik hamô anêŋ loj hayabiŋ avômalô. ²² Opalê atu ba lôk lëndônŋ ma endanŋô abô takatu ba Lovak Matheŋ hanaŋ hadêŋ avômalô ôdônŋ takatu ba êvhaviŋ.”

4

Anyô Bêŋ lôk anêŋ loj hayabiŋ avômalô

¹ *Vêm ma yahayê hathak lojbo ma unyak abôlêk anêŋ malak leŋ ida bôk hakyav ba hamiŋ. Ma veŋbôlêk atu ba bôk yahalaŋô hatôm lavuak hanaŋ hadêŋ ya, “Osak ba ôlêm ek yaŋgik nôm takatu ba tem imbitak embeŋ yam thô êndêŋ o.” ² *Ketheŋ oyaŋ ma Lovak Matheŋ anêŋ lôklokwaŋ hawa ya ba yahayê Anyô Bêŋ anêŋ loj hayabiŋ avômalô hamô malak leŋ ba anyô te hayô hamô. ³ *Ma ôpêŋ anêŋ kupik habi kêdêkêdê hatôm valu te anêŋ athêŋ nena jaspâ lôk valu thalaleŋ te anêŋ athêŋ nena konilian. Ma oktheŋuliŋ te hawê haveŋ Anyô Bêŋ êŋ anêŋ loj hayabiŋ avômalô ba habi deda hatôm valu sanjek atu ba elam nena emelal. ⁴ *Anyô Bêŋ anêŋ loj hayabiŋ avômalô hamô ma avaka hatôm 24 iniŋ loj êmô eyabiŋ avômalô hawê haveŋ ba hathaŋ siŋ. Ma iniŋ sôp ma thapuk ma kiŋ

---

* 3:20: Jon 14:23   * 4:1: ALK 1:1,10   * 4:2: Ais 6:1   * 4:3: Ese 1:28
* 4:4: ALK 3:18

iniṅ kulur epesur hathak gol hamô leṅurkadôk. ^{5*}Damak hêv ma kakalu hik ba pôk lôklala halêm anêṅ Anyô Bêṅ anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô. Ma Anyô Bêṅ anêṅ loṅ vima ma atum lam baheṅvi ba lahavuju hathar hamô. Ma atum takêṅ ma Wapômbêṅ anêṅ lovak mathêṅ baheṅvi ba lahavuju. ^{6*}Ma Anyô Bêṅ anêṅ loṅ êṅ vima ma nômlate hatôm ṅgwêk hêk ma mabuṅ mavi anôṅ hatôm liyali.

Ma yahayê nôṁ lôkmala ayova êṁô malêvônṅ ba êwê everṅ Anyô Bêṅ anêṅ loṅ. Nôṁ lôkmala ayova atu ba êṁô ma maleṅdaluk hêk leṅurkupik lôkthô, hêk maleṅ ba dômiṅ haviṅ. ^{7*}Nôṁ lôkmala môṅ ma hatôm avur laion, ma yar havenṅ yam hatôm bokmarṅkao malô. Ma te lu thohavloma hatôm anyô. Ma te ayova hatôm menak jeṅ hayovak havenṅ. ^{8*}Nôṁ lôkmala ayova takêṅ tomtom iniṅ banik baheṅvi ba lahavute ma maleṅur hêk leṅurkupik lôkthô viyaiṅ ba vikapô. Wak lo bôlôvônṅ sapêṅ ma enar nena,

“Mathêṅ, mathêṅ, mathêṅ.

Wapômbêṅ Lôklokwar Anôṅ ma anyô mathêṅ.

Yani bôk hamô, ma lêk hamô, ma tem êsôk.”

⁹Nôṁ lôkmala takêṅ ethak êv athêṅ lôkmarṅur hadêṅ yani lôk enar nena yani ma Anyô Bêṅ lôk êv leṅurmavi hadêṅ ôpatu ba hamô Anyô Bêṅ anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô ba hamô lôkmala hatôm wak nômbêṅ intu sapêṅ. Thêlô idum aêṅ, ^{10*}êṅ ma avaka 24 takatu êv yak êlôk êk Anyô Bêṅ atu ba hamô anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô ma, ma êv yer hadêṅ ôpatu ba hamô hatôm wak nômbêṅ intu sapêṅ. Thêlô etak iniṅ kulur gol halôk hamô Anyô Bêṅ anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô ma enar,

¹¹“Anyô Bêṅ iyom intu yêlôaniṅ Wapômbêṅ.

* 4:5: Ese 1:13; Sek 4:2; ALK 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 * 4:6: Ese 1:5-10,22; 10:14 * 4:7: Ese 1:10; 10:14 * 4:8: Ais 6:2,3; Ese 1:18; 10:12 * 4:10: ALK 19:4

O iyom hatôm onja deda lôkmanjij lôk athêj bêj
 ma lôklokwanj ek malê nena o iyom hopenanj
 nômkama lôkthô.
 Ma nômkama lôkthô habitak ba hamô ek malê nena
 oda lemhavij.”

5

Boksipsip Nakaduj hawa kapy

¹*Ma yahayê ôpatu ba hamô anêj loj hayabij avômalô.
 Ma havalonj kapy lôku bêj te hêk baj vianônj. Ba eto
 abô hêk vi ba vi. Ma ik sij hathak nôm tôktôk bahenji
 ba lahavuju. ²Ma yahayê anjela lôklokwanj te dalam kaêk
 bêj, “Opalê te hatôm nê m nôm tôktôk vê ba ekak kapy
 êntêk?” ³Ma dojtom anyôla te anêj lej mena pik mena
 pik kapô la mij hatôm ekak kapy êj ba ênjê kapô ami.
⁴Ba intu yahalanj ba yahalanj ek malê nena mij êpôm anyô
 late ek ekak kapy êj ba ênjê kapô ami. ⁵*Ma dojtom
 avaka takatu te hananj hadêj ya, “Asêj dô. Nôngô avuj
 laion atu ba habitak anêj ôdônj Juda. Êj ma su lukmuk
 atu ba habiluk anêj Devit. Bôk hik vovak ba hamô lu ba
 intu hatôm nê m nôm tôktôk bahenji ba lahavuju takêj vê
 ma ekak kapy êj.”

⁶*Ma yahayê Boksipsip Nakaduj te hamij ba anêj
 pôpô hêk inanj bôk ik vônô. Yani hamij Anyô Bêj anêj loj
 hayabij avômalô ba hamij malêvônj ek nô m lôkmala ay-
 ova atu lôk avaka takatu. Anêj yakik bahenji ba lahavuju*
 ma madaluk bahenji ba lahavuju. Madaluk takêj ma
 Wapômbêj anêj lovak mathenj bahenji ba lahavuju atu
 ba bôk hêv hi pik lôkthô. ⁷Ma Boksipsip Nakaduj hi hawa

* 5:1: Ais 29:11; Ese 2:9-10 * 5:5: Stt 49:9; Ais 11:1,10; ALK 22:16 * 5:6:
 Sek 4:10; Jon 1:36; ALK 13:8 * 5:6: Yakik bahenji ba lahavuju êj hik thô
 nena yani ma anyô lôklokwanj kambom.

kapya hêk ôpatu ba hamô anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô baṅ vianônṅ. ⁸*Yani hawa kapya yôv ma nôṃ lôkmala ayova atu lôk avaka 24 takatu êv yak halôk biṅ hêk Boksipsip Nakaduṅ ma. Tomtom ewa yeṅ gita ma uṅ gol yaôna lôk kamurṅ êbôk ba ôv mavi hamô kapô ba hayô abôlêk siṅ. Atum yova lôk ôv mavi êṅ ma avômalô matheṅ iniṅ mek.

⁹*Ma thêlô êv yeṅ lukmuk te aêntêk,

“O iyom hatôm onja kapya ba okak ma nêṃ nôṃ tôktôk vê ek malê nena bôk ik o vônô ba hathak anêṃ thalalerṅ ma hôêv avômalô vuli.

Oda hôêv avômalô ôdônṅ lomaloma lôk abô lomaloma ma leṅviṅkupik lomaloma lôk pik lomaloma sapêṅ vuli ek hôêv hadêṅ Wapômbêṅ.

¹⁰*Hudum thêlô ibitak alalôaniṅ Wapômbêṅ anêṅ avômalô takatu ba nêṃô anêṅ loṅ lôkliṅyak kapô lôk nindum anêṅ ku nêṃbôk da. Ma tem nêṃôm kiṅ ba neyabiṅ avômalô pik.”

Thêlô êv yeṅ hadêṅ Boksipsip Nakaduṅ

¹¹*Ma yahayê hathak loṅbô ma yahalaṅô aṅela lubuṅlubuṅ ba dumsêlê mi. Thêlô êwê lawê Anyô Bêṅ anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô lôk nôṃ lôkmala ayova atu ma avaka takatu. ¹²Ma elam lôklala bêṅ aêntêk,

“Boksipsip Nakaduṅ atu ba ik vônô ma yani hatôm enja lôklokwaṅ bêṅ lôk nôṃkama bêṅ lôk auk bêṅ lôk lôkliṅyak bêṅ lôk athêṅ bêṅ lôk deda lôkmaṅgiṅ lôk leṅiṅmavi bêṅ.”

¹³Ma yahalaṅô nôṃ lôkmala lôkthô anêṅ malak leṅ lo leṅlêvônṅ ma pik lo pik kapô ma ṅgwêk lo ṅgwêk kapô sapêṅ êv yeṅ aêntêk,

* 5:8: Sng 141:2; ALK 8:3-4

* 5:9: Sng 33:3; 40:3; 96:1; 98:1

* 5:10: Kis

19:6; Ais 61:6; ALK 1:6; 20:6

* 5:11: Dan 7:10; Hib 12:22

“Anyô Bêŋ atu ba hamô anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô lôk Boksipsip Nakaduŋ thai neja leŋiŋmavi bêŋ lôk athêŋ bêŋ lôk deda lôkmaŋgiŋ lôk lôklokwaŋ bêŋ êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ.”

¹⁴ Ma nôŋm lôkmala ayova atu enaŋ, “Avanôŋ biŋ”. Ma avaka takatu êv yak halôk biŋ ma êv yerŋ.

6

Boksipsip Nakaduŋ hakyav kapyâ anêŋ nôŋm tôktôk vê

^{1*} Ma yahayê Boksipsip Nakaduŋ hakyav nôŋm tôktôk te môŋ vê. Ma yahalaŋô nôŋm lôkmala ayova takatu te halam kaêk hatôm kakalu ba hanaŋ, “Ôlêm yaiŋ ek nu pik.” ^{2*} Êŋ ma yahayê bokhos thapuk te ma anyô te hayô hamô ba havalon lunak lokwaŋ. Ma êv kiŋ iniŋ kulon hadêŋ yani. Ma hawa anêŋ bok ma hi pik hatôm anyô vovak laik te ek injik vovak ba êmô vovak sapêŋ lu.

³ Yôv ma Boksipsip Nakaduŋ hakyav nôŋm tôktôk te ju ma nôŋm lôkmala te ju hanaŋ, “Ôlêm yaiŋ ek nu pik.” ⁴ Ma bokhos thalaleŋ te hale yaiŋ. Ma êv athêŋ hadêŋ ôpatu ba hayô hamô ek ni pik ba nêŋm avômalô pik sapêŋ iniŋ kapôlôŋiŋ mavi vê ek nijik i vônô mayaliv. Ma êv biŋ vovak bêŋ te hadêŋ yani.

⁵ Vêŋm ma hakyav nôŋm tôktôk te lô vê ma yahalaŋô nôŋm lôkmala te lô hanaŋ, “Ôlêm yaiŋ ek nu pik.” Ma yahayê bokhos loŋgavu te ma ôpatu ba hayô hamô ma havalon skel ek enja nôŋm anêŋ malaiŋ. ⁶ Ma yahalaŋô abô te halêm anêŋ nôŋm lôkmala ayova atu malêvôn ba hanaŋ, “Nu undum ba bôm bêŋ imbitak pik. Anyô hadum ku wak daluk te ma anêŋ vuli dokte aêntêk: wit êtôm kilo doŋtom mena bali êtôm kilo lokwaŋlô. Ma doŋtom miŋ umbuliŋ alokwaŋ lêŋlêŋ lôk yak waiŋ ami.”

* 6:1: ALK 4:6; 5:1   * 6:2: Sek 1:8; 6:1-6

⁷Yani hakyav nô m tôtek te ayova vê ma yahalaŋô nô m lôkmala te ayova hanaŋ, “Ôlêm yaŋ ek nu pik.” ⁸*Ma yahayê bokhos mayav hatôm nê nana iniŋ kupik. Ma ôpatu ba hayô hamô ma anêŋ athêŋ nena, “Ŋama” ma “Ŋê Ŋama Iniŋ Loŋ” haveŋ yani yam. Ma êv athêŋ hadêŋ thai ek ini pik ba nijik nê pik ôdôn te ayova vônô esak biŋ vovak lôk bôm bêŋ ma lijiŋ bêŋ lôk alim kamuŋ kambom lomaloma.

⁹Boksipsip hakyav nô m tôtek te baheŋvi vê ma yahayê nê nana dahôlônŋiŋ hamô loŋ êbôk da vibiŋ anêŋ malak leŋ. Thêlô ma nê takatu ba bôk êvhaviŋ Wapômbêŋ ba enaŋ anêŋ abô bêŋ ba ik i pôpônô. ¹⁰Ma elam lôklala nena, “Pik anêŋ alaŋ Wapômbêŋ, o ma anyô mathêŋ ma honaŋ abô avanônŋ iyom. Anŋê am ka tem nê m vuli viyaŋ êndêŋ avômalo pik takatu ba ik yêlô vônô?” ¹¹*Êŋ ma hêv sôp thapuk daim tomtom hadêŋ i ma hanaŋ nena, “Nômô yaô dokte vê mam ende ba nijik môlôviyaŋ takatu ba idum yenaŋ ku vônô imbiŋ am. Thêlô ik sapêŋ atu ba yahatak, êŋ ma tem yandum abô.”

¹²*Ma yahayê ma Boksipsip Nakaduŋ hakyav nô m tôtek te baheŋvi ba lahavute vê. Ma duviaŋ bêŋ te hêv ma wak habitak loŋgavu hatôm sôp êkôk ek nê nana. Ma ayôn anêŋ lêlêyaŋ habitak thalaleŋ. ¹³*Ma vuliŋ leŋ êv yak halôk pik hatôm yaviŋ hayuv ba alokwaŋ va hageleloŋ halôk pik. ¹⁴*Ma leŋ havuvi i kethêŋ oyaŋ hatôm ivuvi yê m. Ma dumlolê lôk nŋavithôm sapêŋ etak iniŋ loŋ.

¹⁵*Ma pik iniŋ kiŋ lôk iniŋ nê bêŋbêŋ lôk nê vovak laik lôk nê lôk nômkama bêŋ lôk nê lôklokwaŋ lôk nê idum ku êmô alaŋsi vibiŋ lôk nê takatu ba alaŋsi mi, thêlô

---

* 6:8: Jer 15:1-3; Ese 5:12,17; 14:21   * 6:11: ALK 7:9,13; 19:14   * 6:12: Mat 24:29; Ap 2:20; ALK 8:12; 11:13; 16:18   * 6:13: Ais 34:4   * 6:14: ALK 16:20   * 6:15: Ais 2:10,19,21

sapêj ekopak êmô loj abyanj lôk valu abyanj anêj dumlolê. ¹⁶*Ma thêlô enaj hadêj dumlolê lôk valu nena, “Nôsô êyômô yêlô ba nubuj yêlô ênjêk Anyô Bêj atu ba hamô anêj loj hayabiñ avômalô malenj lôk Boksipsip Nakaduj anêj lamaniñ. ¹⁷*Thai iniñ waklavônj leñjmaniñ bêj atu lêk halêm ba opalê te hatôm imiñ loj siñ am? Milôk.”

7

Ekavu Wapômbêj anêj lêlêyanj hayô hêk Israël hatôm 144,000

¹*Vêm ma yahayê ajela ayova imiñ pik êntêk êj anêj sajanêj ôdônj danj ayova. Thêlô imiñ pik ayova atu iniñ lovak siñ ek lovak miñ iyuv embeñ pik mena ñgwêk mena alokwanj ami. ²Ma yahayê ajela yanj haviyô anêj loj wak hathak ma hawa Wapômbêj Lôkmala anêj tinde nekavu lêlêyanj esak ba halêm. Ma halam kaêk lôklokwanj hi ek ajela ayova atu ba ewa athêj ek nimbuliñ pik lo ñgwêk. Ba hanañ nena, ³*“Miñ numbuliñ pik lo ñgwêk ma alokwanj ami endeba yêlô nakavu lêlêyanj êyôñgêk alalôaniñ Wapômbêj anêj ñê ku luvônj am.” ⁴*Ma yahalanjô ekatuj ñê takatu ba ekavu lêlêyanj hayôhêk i ma hatôm 144,000 anêj Israël anêj ôdônj laumiñ ba lahavuju takatu. ⁵Aêj ba Juda anêj ôdônj hatôm 12,000. Ma Luben anêj 12,000. Ma Gat anêj 12,000. ⁶Ma Asel anêj 12,000. Ma Naptali anêj 12,000. Ma Manasa anêj 12,000. ⁷Ma Simeon anêj 12,000. Ma Livai anêj 12,000. Ma Isaka anêj 12,000. ⁸Ma Sebulun anêj 12,000. Ma Josep anêj 12,000. Ma Benjamin anêj 12,000. Thêlô lôkthô ma ekavu lêlêyanj êj iyom.

Avômalô lubujlubuj lôk kwêv thapuk

* 6:16: Luk 23:30   * 6:17: Jol 2:11; Mal 3:2   * 7:1: Jer 49:36; Dan 7:2
* 7:3: Ese 9:4,6; ALK 9:4   * 7:4: ALK 14:1,3

⁹ Vêm ma yahayê hathak loŋbô ma avômalô lubunlubun anêŋ pik lomalama lôk ôdôn lomalama lôk leŋviŋkupik lomalama lôk abô lomalama sapêŋ imiŋ Anyô Bêŋ anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô lôk Boksipsip Nakaduŋ ma. Miŋ hatôm nekatuŋ i ami. Thêlô ik kwêv daim thapuk lôk evaloŋ nôkyaalô thaŋaŋ hamô bahêŋiŋ. ¹⁰ *Ma elam kaêk lôklokwaŋ ba enaŋ, “Wapômbêŋ intu hamô Anyô Bêŋ anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô lôk Boksipsip Nakaduŋ iyom intu êv avômalô bulubiŋ.”

¹¹ Ma aŋela takêŋ lôkthô imiŋ êwê everŋ Anyô Bêŋ anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô lôk avaka takatu lôk nôm lôkmala ayova atu. Ma thêlô êv yak halôk maleŋiŋ hêk Anyô Bêŋ anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô ma êv yeŋ hadêŋ Wapômbêŋ.

¹² *Ba enaŋ, “Avanôn. Leŋmavi bêŋ lôk deda lôkmaŋgiŋ lôk auk bêŋ lôk mavi anôn lôk athêŋ bêŋ lôk lôklokwaŋ lôk lôkliŋyak ni êndêŋ alalôaniŋ Wapômbêŋ êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ. Avanôn.”

¹³ Ma avaka takatu te hanaŋ hik ya liŋ nena, “ŋê lôk sôp thapuk takêntêk ma ŋê alêla ba êlêm anêŋ êsê?” ¹⁴ *Ma yahanaŋ hadêŋ yani, “Yenaŋ anyô bêŋ, oda hoyala.” Ma yani hanaŋ hadêŋ ya, “Thêlô ma ŋê takatu ba bôk etak Malaiŋ Bêŋ ba ithik iniŋ kwêv halôk Boksipsip Nakaduŋ anêŋ thalaleŋ ba intu iniŋ kwêv ma habitak thapuk. ¹⁵ Aêŋ ba thêlô imiŋ Anyô Bêŋ anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô ba idum anêŋ ku wak ba bôlôvôn imiŋ anêŋ unyak matheŋ. Ma ôpatu ba hamô Anyô Bêŋ anêŋ loŋ êŋ tem imbi anêŋ unyak êyônŋgêk thêlô vôn ¹⁶ *ek thêlô miŋ nema kisi ami ma miŋ nesakmuninŋ ami lôk wak miŋ esaŋ i ami ma vovaŋ la miŋ êmbôk i ami. ¹⁷ *Boksipsip Nakaduŋ atu ba hamiŋ Anyô Bêŋ anêŋ loŋ malêvôn tem imbitak thêlôninŋ alaŋ

* 7:10: ALK 5:6-7   * 7:12: ALK 5:12   * 7:14: Dan 12:1; Mat 24:21

* 7:16: Ais 49:10   * 7:17: Sng 23:2; Ais 25:8; ALK 21:4

ma tem endom thêlô ba ni r̄aŋ lôkmala anêŋ loj. Ma tem Wapômbêŋ esav thêlô maleŋiŋ thôk vê.”

8

Nôm tôktôk baheŋvi ba lahavuju

¹ Yôv ma Boksipsip Nakaduŋ hakyav nôm tôktôk baheŋvi ba lahavuju takatu te vê ma malak leŋ lêk taktiŋ hatôm wakma te vi. ² Vêm ma yahayê aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu ba imiŋ Wapômbêŋ ma. Ma êv lavuak baheŋvi ba lahavuju hadêŋ thêlô.

³* Ma aŋela yaŋ halêm hamiŋ loj êbôk da ba havalonj uŋ yaônate atu ba epesaŋ hathak gol ek nêmbôk nôm ôv mavi êndôk. Ma nôm ôv mavi bêŋ anôŋ êv hadêŋ yani ek yani etak êyômô avômalô matheŋ iniŋ mek takatu ba hamô loj êbôk da epesaŋ hathak gol ba hamô habobo Anyô Bêŋ anêŋ loj hayabiŋ avômalô. ⁴ Ma nôm ôv mavi takatu anêŋ yova haviŋ avômalô matheŋ iniŋ mek hatak aŋela êŋ baŋ ba hi daku ek Wapômbêŋ. ⁵* Ma aŋela havalonj uŋ yaô êŋ ba hawa atum êbôk da halôk kapô ma habi halôk pik. Êŋ ma kakalu lôk damak bêŋ hik mayaliv ma duviaŋ bêŋ hayôkwiŋ.

Lavuak baheŋvi ba lahavuju

⁶ Ma aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu ewa iniŋ lavuak baheŋvi ba lahavuju ba epesaŋ i ek niyuv.

⁷* Aŋela mônŋ hayuv anêŋ ba halaŋ. Êŋ ma ôthôm valokwaŋ hatôm ais lôk atum hathak dorjtom haviŋ thalaleŋ ba ibi halôk pik ma atum hathaŋ pik ôdônŋ te lô ma alokwaŋ lôk kamuŋ buêŋ lôkthô.

* 8:3: Kis 30:1-3; ALK 5:8 * 8:5: Kis 19:16-19; Wkp 16:12; ALK 11:19; 16:18

* 8:7: Kis 9:23-26; Ese 38:22; Jol 2:30

⁸ Ma aņela te ju hayuv anêņ ba halaņ ma nômlate hatôm atum hathaņ dumlolê bêņ te ba ibi halôk ņgwêk. Ma ņgwêk ôdôn te lô habitak thalaleņ. ⁹ Ma nômkama lôkmala takatu ba êmô ņgwêk buêņ lôkthô ema, ma yeņ loj êņ lôkthô kambom.

¹⁰⁻¹¹ *Ma aņela te lô hayuv anêņ ba halaņ ma vuliņ bêņ te hêv yak anêņ leņ ba hathaņ inaņ atum abiņ. Ma hêv yak halôk ņaņ lôk kasukthôm ôdôn te lô. Vuliņ êņ anêņ athêņ nena ‘Maniņ’ ba intu ņaņ sapêņ anêņ ôdôn te lô habitak maniņ kambom anôn. Ma avômalô bêņ anôn inum ņaņ êņ ba ema ek malê nena ņaņ lêk habitak maniņ kambom.

¹² *Ma aņela te ayova hayuv anêņ ba halaņ ma wak anêņ deda ôdôn te lô lôk ayôn anêņ deda ôdôn te lô lôk vuliņ ôdôn te lô miņ ibi deda ami. Wak lo bôlôvôn anêņ ôdôn te lô momaņiniņ bêņ hêk.

¹³ *Ma yahayê hamiņ ma yahalaņô menak jeņ hayovak haveņ leņlêvôn ma halam kaêk, “Malaiņ, malaiņ, malaiņ tem êpôm avômalô pik ek malê nena aņela lokwaņlô eyabiņ denaņ ba tem niyuv iniņ lavuak ketheņ.”

9

Aņela te baheņvi hayuv lavuak

¹ *Ma aņela te baheņvi hayuv anêņ lavuak. Ma yahayê vuliņ te hêv yak anêņ leņ ba habup pik. Ma êv ku neyabiņ Viv atu anêņ abôlêk anêņ vovaleņ hadêņ vuliņ êņ. ² *Ma hakyav Viv abôlêk vê ma atum yova bêņ habitak anêņ Viv abyaņ êņ ba hatôm atum dahaya bêņ te. Ma Viv anêņ yova hava wak lo leņ loj siņ ba habitak momaņiniņ kambom. ³ Ma atum yova êņ habitak lôk kôm sopek ba halôk pik.

---

* 8:10-11: Jer 9:15   * 8:12: Ese 32:7; ALK 6:12-13   * 8:13: ALK 9:12;
11:14   * 9:1: ALK 20:1   * 9:2: Stt 19:28; Kis 10:12-15; Jol 2:2,10

Ba êv lôklokwaŋ hadêŋ thêlô hatôm daŋgaviŋ pik anêŋ lôklokwaŋ. ⁴* Ma enaŋ hadêŋ thêlô nena, “Miŋ numbuliŋ kamuŋ lomaloma lo alokwaŋ ami. Ma numbuliŋ nê takatu ba Wapômbêŋ anêŋ lêlêyaŋ miŋ hayôhêk thêlô luvôŋiŋ ami.” ⁵ Miŋ êv thêlô ek nijik anyô vônô ami, ma nênem vovaŋ bêŋ iyom êtôm ayôŋ baheŋvi. Ba iniŋ vovaŋ êŋ hatôm daŋgaviŋ layuk habi anyô ba vovaŋ kambom. ⁶* Wak takêŋ ma avômalô idum ek nema ma doŋtom ŋama hêv i vê hêk thêlô. Ba miŋ ema ami.

⁷* Ma kôm takêŋ êpôpêk i hatôm bokhos ba epesaŋ i ek nijik vovak. Thêlôniŋ malleŋiŋ hatôm anyô ma leŋiŋkadôk ma êkôk nômlate hatôm kuluŋ kiŋ ba epesaŋ hathak gol. ⁸* Ma thêlôniŋ leŋiŋkadôk ŋauŋ hatôm avi iniŋ ma veŋiŋbôlêk yakik hatôm avuŋ laion abôlêk yakik. ⁹* Ma thêlôniŋ bôbôŋiŋ hatôm moko epesaŋ hathak aeŋ. Ma thêlôniŋ banik pôk ba diŋdiŋ bêŋ hatôm yeŋ vovak takatu ba bokhos êvôv. ¹⁰ Ma iniŋ leŋyuk ma hatôm daŋgaviŋ ba iniŋ lôklokwaŋ hamô leŋyuk takêŋ ba ibi anyô hathak ma tem nênem vovaŋ bêŋ êndêŋ i êtôm ayôŋ baheŋvi. ¹¹ Ma iniŋ kiŋ te hayabiŋ thêlô ba yani ma Viv anêŋ aŋela. Anêŋ athêŋ hathak abô Hiblu nena, “Abadon” ma hathak abô Glik nena, “Apolon”. Ma athêŋ êŋ anêŋ ôdôŋ nena “Anyô Habuliŋ Nômkaŋma Sapêŋ”.

¹² Malaiŋ môŋ hale ba hi, ma doŋtom malaiŋ ju tem emberŋ yam.

Aŋela te baheŋvi ba lahavute hayuv lavuak

¹³ Ma aŋela ali baheŋvi ba lahavute hayuv anêŋ lavuak ba halaŋ ma yahalaŋô abô te halêm anêŋ loŋ êbôk da anêŋ saŋanêŋ daŋ ayova. Loŋ êbôk da êŋ epesaŋ hathak gol ba hamiŋ Wapômbêŋ ma. ¹⁴ Abô êŋ hanaŋ hadêŋ aŋela

* 9:4: ALK 7:3   * 9:6: Jop 3:21; Jer 8:3   * 9:7: Jol 2:4   * 9:8: Jol 1:6

* 9:9: Jol 2:5

ali baherji ba lahavute atu ba hawa lavuak nena, “Opole anjela ayova takatu ba bôk ekak i loj ba êmô njan bêñ Yupletis vê ek ini.” ¹⁵ Êñ ma epole anjela ayova êñ ek nijik avômalô pik ôdôn te lô pôpônô. Wapômbên bôk hakak i loj ek neyabiñ sondabên lôk ayôn ma wakma atu ba lêk habitak ek nindum iniñ ku êñ. ¹⁶ Yahalañô ñê vovak takatu ba êyô êmô bokhos ma lubuñlubuñ hatôm 200 milion.

¹⁷ Êntêk ma nôm takatu ba yahatulak ba yahayê nena bokhos lôk ñê takatu ba êyô êmô bokhos takên. Thêlônin moko bôbônin anên lêlêyan hatôm atum ba bôsôk lôk mayav hatôm solpa. Ma bokhos takên iniñ leñin kadôk hatôm avuñ laion iniñ leñin kadôk. Ma atum lôk atum yova ma valu vovay solpa hale veñin bôlêk kapô ba hi. ¹⁸ Nôm malain lô êñ hale veñin bôlêk ba hik avômalô ôdôn te lô lôkthô vônô. ¹⁹ Bokhos iniñ lôklokwan ma hamô veñin bôlêk lôk leñyuk. Thêlônin leñyuk ma hatôm umya ma umya takên iniñ leñin kadôk ethak êv vovay hadên avômalô.

²⁰ *Ma avômalô nômbên atu ba malain lô êñ miñ hik i vônô ami ma evalon iniñ kambom lomaloma takatu loj. Thêlô êv yer hadên ñgôk takatu ba epesan hathak gol lo seleva ma aen mayav lôk valu ma alokwan. ñgôk takên ma miñ hatôm nêgê tak lo nedañô abô ma nembên ami. ²¹ Lôk miñ etak iniñ kobom ik anyô vônô lôk êbôk sinin ma idum sek walilin lôk iniñ vani ami.

10

Anjela lôk kapya yaônate

¹ Ma yahayê anjela lôklokwan yan halôk ba halêm anên leñ. Ba havuliv i hathak buliv lôk oktherulin hêk wakadôk. Ma thohavloma hatôm wak. Ma va luvi hatôm

* 9:20: Sng 115:4-7; 135:15-18; Dan 5:23; ALK 16:9,11

atum hatharj hamô alokwarj daim. ² Ma yani havalonj kapyia yaônate ba hakak hêk banj. Ma havakselap ba va vianônj hayô hamiñ ngwêk ma vikeñ hamiñ pik. ³ Ma yani halam kaêk hatôm laion te halañ. Yani halam, êñ ma kakalu baheñvi ba lahavuju enañ abô. ⁴ *Yahalañô kakalu baheñvi ba lahavuju enañ abô, êñ ma yahadum ek yato. Ma doñtom yahalañô abô halêm anêñ leñ nena, “Miñ oto kakalu iniñ abô êñ ami ma êñjêk oda anêm auk iyom.”

⁵ *Êñ ma añela atu ba hamiñ ngwêk lo pik hêv banj vianônj hathak leñ. ⁶ Ma havak balabunj hathak ôpatu ba hamô lôkmala hatôm wak nômbênj intu sapênj ba hapesañ pik lo leñ ma ngwêk lôk nômkama sapênj anêñ athênj. Ba hanañ nena, “Wakma lêk habobo anêñ dañ. ⁷ *Añela te baheñvi ba lahavuju hayuv anêñ lavuak, êñ ma Wañômbênj anêñ abô lôk kup tem anêñ dañ êtôm bôk ba hanañ hadênj anêñ ñê ku plopet.”

⁸ Ma yahalañô abô atu ba halêm anêñ leñ hathak loñbô nena, “Nu ek añela atu ba hayô hamiñ ngwêk lo pik ek onja kapyia atu ba bôk ekak hêk banj.”

⁹ *Êñ ma yaha hadênj añela êñ ma yahanañ ek nêm kapyia yaôna êñ êlêm. Ma hanañ hadênj ya nena, “Onja ba nonjgwanj. Tem vasiñ mavi êtôm bio thôk êmô vembôlêk, ma doñtom tem eyelañ lemsoam ba maniñ kambom.”

¹⁰ Êñ ma yahawa kapyia yaôna êñ ba yahañ ba hamô yaveñbôlêk ma vasiñ mavi hatôm bio thôk. Ma doñtom yahatôkwênj ma yalensoam maniñ kambom. ¹¹ Vêm ma yani hanañ hadênj ya, “Nu onañ abô plopet esak nômk takatu ba tem êpôm avômalô kupik lomaloma lôk pik lomaloma lôk abô lomaloma lôk iniñ kiñ sapênj esak loñbô.”

---

* 10:4: Dan 12:4,9 * 10:5: Lo 32:40; Dan 12:7 * 10:7: Amo 3:7 * 10:9:

11

Wapômbêṅ anêṅ anyô ju atu ba enaṅ anêṅ abô

¹*Ma anjela te hêv kôm êv dôn nômkama hathak hadêṅ ya. Ma hanaṅ, “Nu otak ênjêk Wapômbêṅ anêṅ unyak mathenṅ lôk loṅ êbôk da lôk avômalô takatu ba êmô kapô ek nôṅgô nena anêṅ daim vithê. ²*Ma donṭom miṅ otak ênjêk unyak mathenṅ anêṅ piklêvônṅ ami ek malê nena loṅ êṅ ma Wapômbêṅ hêv hadêṅ ṅê loṅ buyaṅ. Thêlô tem nembak unyak mathenṅ Jelusalem pesa êtôm ayônṅ 42. ³Ma tem yanêm yenaṅ anyô ju ba thai neba kwêv kapôlônṅiṅ malaiṅ ma neja yenaṅ abô ba ini nenaṅ bêṅ êtôm wak 1,260.”

⁴*Anyô ju êṅ êtôm alokwaṅ oliv ju atu lôk atum lam ju atu ba imiṅ pik anêṅ alaṅ thohavloma. ⁵*Ma anyôla hadum ek injik thai, êṅ ma tem atum ende thaivenṅiṅbôlêk ba esaṅ ôpêṅ vônô. Avanônṅ biṅ, avômalô takatu ba idum ek nimbuliṅ thai tem nema aêṅ iyom. ⁶*Anyô ju êṅ enaṅ Wapômbêṅ anêṅ abô, êṅ ma thai iniṅ lôklokwaṅ hêk ek nenaṅ ba ôthôm mi lôk ṅaṅ imbitak thalaleṅ ma malaiṅ lomalama imbitak pik êtôm thai iniṅ leṅiṅhaviṅ.

⁷*Thai idum ku enaṅ Wapômbêṅ anêṅ abô yôv ma alim bomaṅ atu ba hathak halêm anêṅ Viv atu kapô tem êyô ba injik vovak êndêṅ thai ba embak thai pesa ba nema. ⁸*Ma thai iniṅ kupik tem ênjêk malak bêṅ anêṅ loṅôndê bêṅ. Malak lôṅ êṅ anêṅ athêṅ kapô ma Sodom lo Ijip, loṅ êṅ bôk ik iniṅ Anyô Bêṅ vônô hathak alovalaṅaṅsiṅ. ⁹Ma avômalô leṅviṅkupik lomalama lôk ôdônṅ lomalama lôk abô lomalama lôk pik lomalama sapêṅ tem nêlêm nêgê

* 11:1: Ese 40:3; Sek 2:1-2 * 11:2: Luk 21:24; ALK 13:5 * 11:4: Sek 4:3,11-14 * 11:5: 2Sml 22:9; Sng 97:3 * 11:6: Kis 7:17-20; 1Sml 4:8; 1Kij 17:1 * 11:7: Dan 7:21; ALK 12:17; 13:7; 17:8 * 11:8: Luk 13:34

anyô ju êḡ iniḡ kupik hêk loḡôndê êtôm wak daluk lô ma wata te imbiḡ. Êtôm bôk enaḡ nena miḡ hatôm nedav i ami. ¹⁰ Ma avômalo pik tem leḡiḡmavi lôk lêlô ma nênem nômkama êndêḡ i ek malê nena plopet ju atu ba êv malaiḡ hadêḡ thêlô lêk ema.

¹¹ *Ma doḡtom wak lô lôk wak te viyaḡ haviḡ hale ba hi, ma Wapômbêḡ hayuv auk lôkmala halôk thai ba thai iviyô imiḡ. Ma avômalo êyê thai ba êkô kambom. ¹² *Ma kaêk lôklokwaḡ anêḡ leḡ hanaḡ hadêḡ thai, “Nosak ba nôlêm.” Êḡ ma thai ethak ba i leḡ ma buliv hava thai siḡ ba ḡê takatu ba bôk ik vovak hadêḡ thai imiḡ ba êyê. ¹³ *Ketheḡ oyaḡ ma duviaḡ bêḡ te hayô ba habuliḡ malak lôḡ ôdôḡ te laumiḡ ba hik avômalo hatôm 7,000 vônô. Ma avômalo vi atu ba êmô lôkmala êkô kambom ba êv athêḡ lôkmaḡiḡ hadêḡ Wapômbêḡ anêḡ leḡ.

¹⁴ *Malaiḡ te ju hale ba hi yôv. Ma malaiḡ te lô tem êyô ketheḡ.

Anḡla te baheḡvi ba lahavuju hayuv lavuak

¹⁵ *Ma anḡla te baheḡvi ba lahavuju hayuv anêḡ lavuak ba halaḡ ma kaêk bêḡ anôḡ halêm anêḡ leḡ ba elam aêntêk, “Pik lêk hamô Anyô Bêḡ lôk anêḡ Kilisi baheḡiḡ ma Anyô Bêḡ tem eyabiḡ wak nômbêḡ intu sapêḡ.”

¹⁶ Ma avaka 24 takatu ba êmô iniḡ loḡ eyabiḡ avômalo hamô Wapômbêḡ thohavloma êkôm ba maleḡ halôk ma êv yeḡ hadêḡ Wapômbêḡ. ¹⁷ Ma enaḡ, “Anyô Bêḡ Wapômbêḡ Lôklokwaḡ Anôḡ, lêk hômô ma sêbôk oda hômô aêḡ. Mavi anôḡ ek lêk hoyabiḡ nômkama sapêḡ hathak anêm lôklokwaḡ.

* 11:11: Ese 37:5,10   * 11:12: 2Kiḡ 2:11   * 11:13: ALK 6:12; 16:18

* 11:14: ALK 9:12   * 11:15: Kis 15:18; Sḡ 10:16; Dan 2:44; 7:14

¹⁸* Avômalô daluk leŋiŋmaniŋ ek o,
 ma doŋtom anêm lemmaniŋ lêk hayô.
 Anêm waklavôŋ hayô ek undum abô ek avômalô ŋama.
 Êŋ ma tem nêm iniŋ vuli mavi êndêŋ anêm ŋê ku
 plopet lôk anêm avômalô mathêŋ takatu ba elanô
 anêm abô, avômalô bêŋ lôk avômalô yaô.
 Wakma hayô ek nimbuliŋ avômalô takatu ba ibuliŋ
 pik.”

¹⁹*Ma Wapômbêŋ anêŋ unyak mathêŋ atu ba hamô leŋ
 anêŋ abôlêk hakyav ba yahayê alapa tabô hamô unyak
 mathêŋ êŋ kapô. Ma damak hêv lôk pôk lôk kakalu bêŋ
 lôk duviaŋ lôk ôthôm valokwaŋ hatôm ais hêv yak halôk.

12

Avi lo Wa bomaŋ

¹Ma lavôŋiŋ bêŋ te havova hêk leŋ: avi te hamô ma
 wak hawê haveŋ yani hatôm sôp ma hatak vakapô luvi
 hayô hamiŋ ayôŋ. Ma vuliŋ laumiŋ ba lahavuju hamiŋ
 wakadôk hatôm kiŋ iniŋ kuluŋ. ²*Yani hasabeŋ ba halaŋ
 ek embathu.

³*Ma lavôŋiŋ yaŋ habitak leŋ: Wa thalaleŋ bomaŋ bêŋ
 te ba anêŋ wakadôk baheŋvi ba lahavuju ma wakadôk
 lôkthô ma kiŋ iniŋ kuluŋ hamô. Ma wakadôk yakik hatôm
 laumiŋ hamô. ⁴*Ma layuk havalu vuliŋ ôdôŋ te lô ba
 havalonŋ ba habi halêm pik. Ma Wa bomaŋ bêŋ atu hamiŋ
 avi atu ba hapesaŋ i ek embathu anêŋ thoŋavloma ek
 havathu ma enjaŋ amena êŋ ketheŋ oyaŋ. ⁵*Êŋ ma avi
 êŋ havathu namalô atu ba tem eyabiŋ avômalô pik sapêŋ
 lôklokwaŋ esak yani baŋ malaiŋ. Aêŋ ba ketheŋ oyaŋ

* 11:18: Sng 110:5; 115:13; Lom 2:5; ALK 20:11-13 * 11:19: Hib 9:4; ALK
 8:5; 15:5; 16:21 * 12:2: Mai 4:10 * 12:3: Dan 7:7 * 12:4: Dan 8:10
 * 12:5: Sng 2:9; Ais 7:14; 66:7; ALK 19:15

ma ewa yani ba i daku Wapômbêŋ atu ba hamô anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô. ⁶ Ma avi êŋ hasôv ba hi loŋ thiliv atu ba Wapômbêŋ bôk hapesaŋ yôv ek eyabiŋ yani êtôm wak 1,260.

⁷*Ma vovak bêŋ hêk malak leŋ ba Maikel lôk anêŋ aŋela ik vovak hadêŋ Wa bomaŋ bêŋ atu. Ma Wa atu lôk anêŋ aŋela imiŋ viyaŋ ba ik vovak êŋ. ⁸ Ma Wa anêŋ lôklokwaŋ miŋ hatôm ami. Ba intu miŋ hatôm êmô malak leŋ esak loŋbô ami. ⁹*Aêŋ ba êv Wa bomaŋ bêŋ êŋ lôk anêŋ aŋela vê hêk malak leŋ ba ekaliv i êlêm pik. Yani ma umya bôsêbôk ba elam nena Ŋgôk Bêŋ ma Sadaŋ. Yani hathak hasau avômalô pik sapêŋ. ¹⁰*Ma yahalaŋô kaêk te anêŋ leŋ ba hanaŋ, “Lêk ma alalôaniŋ Wapômbêŋ hêv alalô bulubiŋ ma anêŋ lôklokwaŋ habitak yaŋ ba yani hamô hatôm kiŋ. Ma anêŋ Kilisi hadum ku athêŋ bêŋ ek malê nena aŋela lêk ibi ôpatu ba hanaŋ aiaŋ thêlô bêŋ hamô Wapômbêŋ thohavloma bôlôvônŋ lo wak halôk pik. ¹¹ Thêlô êmô yani lu hathak Boksipsip Nakaduŋ anêŋ thalaleŋ lôk Wapômbêŋ anêŋ abô takatu ba thêlô enaŋ. Thêlô imiŋ lôklokwaŋ ba miŋ êkô ek avômalô nijik thêlô vônô ami. ¹²*Aêŋ ba môlô avômalô leŋ lemimmavi. Ma doŋtom malaiŋ ek pik lo ŋgwêk ek malê nena Sadaŋ lêk halôk ba hathôk ek môlô. Yani lamaniŋ kambom ek malê nena yani hayala nena anêŋ waklavônŋ lêk bidonŋ.”

¹³ Wa bomaŋ bêŋ atu hayala nena lêk ibi yani halêm pik ba halupuniŋ avi atu ba havathu okna atu. ¹⁴*Ma doŋtom Wapômbêŋ hêv menak jeŋ bok anêŋ banik luvi hadêŋ avi êŋ ek yani eyovak ba ni loŋ atu ba bôk epesaŋ yôv ek neyabiŋ yani êtôm sondabêŋ lô ma wata te imbiŋ ek miŋ Wa imbuliŋ yani ami. ¹⁵ Ma Wa havululup ŋaŋ ba

* 12:7: Jut 9   * 12:9: Stt 3:1,14; Luk 10:18; 22:31; ALK 20:2   * 12:10: Jop

1:9-11; Sek 3:1   * 12:12: Ais 44:23; 49:13   * 12:14: Dan 7:25; 12:7

hatôm njan bêtj te habitak yani abôlêk ba haverj avi êj yam ek enja yani ba ni. ¹⁶ Ma dojtom pik hêv avi êj sa ba hakyav abôlêk ba hanum njan êj sapêj. ¹⁷ *Êj ma Wa lamanij kambom hathak avi êj ba hi ek injik vovak êndêj avi êj anêj avômena vi. Thêlô ma nê takatu ba esopa Wapômbêj anêj abô balabuñ lôk enaj iniñ êvhavij atu hathak Yisu bêtj. ¹⁸ Ma Wa hamiñ njanwêk anêj thathe danj.

13

Alim bomañ anêj njanwêk

¹ *Ma yahayê alim bomañ te habitak njanwêk. Yani wakadôk baheñvi ba lahavuju ba anêj yakik laumiñ hamiñ wakadôk. Ma kiñ iniñ kuluñ laumiñ hamô anêj yakik. Ma wakadôk takatu ma eto abôma hathak Wapômbêj nena, “Yada ma Wapômbêj”. ² *Ma alim bomañ atu ba yahayê hatôm avuñ nyau bomañ bêtj te ma va hatôm avuñ bea va ma abôlêk ma hatôm avuñ laion te abôlêk. Ma Wa bomañ bêtj atu hêv anêj lôklokwanj lôk anêj loj hayabiñ avômalô lôk athêj bêtj hadêj alim bomañ êj. ³ *Ma yahayê wakadôk te inañ bôk ik vônô ba pôpô bêtj te hêk ma dojtom bôk hayôv. Ba intu avômalô pik sapêj esoñ kambom ba esopa yani. ⁴ Ma thêlô êv yej hadêj Wa bomañ bêtj atu ek malê nena yani hêv anêj athêj bêtj hadêj alim bomañ êj. Ma thêlô êv yej hadêj alim bomañ êj ba enaj, “Opalê hatôm alim bomañ êntêk ma hatôm injik vovak êndêj yani? Mi anôj.” ⁵ *Wapômbêj hatak alim bomañ êj ek êmbôi ba enaj abômapopak esak yani lôk eyabiñ avômalô êtôm ayôj 42.*

---

* 12:17: ALK 11:7   * 13:1: ALK 12:3; 17:3,7-12   * 13:2: Dan 7:4-6
 * 13:3: ALK 17:8   * 13:5: Dan 7:8,25; 11:36; ALK 11:2   * 13:5: Ayôj 42
 ma hatôm wak 1,260 (12:6) ma hatôm sondabêj lô ma wata te (12:14).

⁶ Ma alim bomaŋ êŋ hanaŋ abô kambom hathak Wapômbêŋ da lôk anêŋ athêŋ lôk anêŋ unyak mathêŋ lôk ñê takatu ba êmô malak leŋ. ⁷ *Ma Wapômbêŋ hatak yani ek injik vovak êndêŋ anêŋ avômalô mathêŋ ba nênm yak. Ma enja athêŋ ek eyabiŋ avômalô ôdôn lomalama lôk leŋviŋkupik lomalama lôk abô lomalama ma pik lomalama sapêŋ. ⁸ *Ma avômalô pik lôkthô atu ba iniŋ athêŋ miŋ hêk kapya lôkmala ami hadêŋ sêbôk ba miŋ Wapômbêŋ hapesaŋ pik lo leŋ ami denaŋ ma tem nênm yeŋ êndêŋ alim bomaŋ êŋ. Kapya lôkmala êŋ ma Boksipsip Nakaduŋ atu ba bôk ik vônô anêŋ kapya.

⁹ Opalê atu ba lôk lëndôn ma endanô abô êntêk. ¹⁰ *Wapômbêŋ hatak anyô te ek ni koladôn ma tem yani ni koladôn. Wapômbêŋ hatak anyô te ek nijik yani vônô esak biŋ vovak ma tem nijik yani vônô esak biŋ vovak. Ba nôm êŋ habitak ma avômalô mathêŋ lôkthô nimiŋ lôklokwaŋ ma nebalon inin êvhaviŋ loŋ majaŋ.

Alim bomaŋ anêŋ pik

¹¹ Ma yahayê alim bomaŋ yaŋ habitak anêŋ pik kapô ba halêm yaŋ. Ma anêŋ yakik lokwaŋju hatôm boksipsip nakaduŋ. Ma doŋtom hanaŋ abô hatôm Wa bomaŋ bêŋ atu. ¹² Yani hawa alim bomaŋ môŋ anêŋ lôklokwaŋ ek indum anêŋ ku. Yani hadum ba avômalô pik sapêŋ êv yeŋ hadêŋ alim bomaŋ môŋ atu ba bôk ik vônô ma doŋtom anêŋ palê bôk hayôv. ¹³ *Ma yani hadum lavônŋiŋ lôkmaŋgiŋ lomalama ba bêŋ te ma atum hathaŋ ba hêv yak anêŋ leŋ ba halêm pik ba avômalô sapêŋ êyê. ¹⁴ Ma etak yani ek indum lavônŋiŋ takêŋ esak alim bomaŋ yaŋ môŋ anêŋ athêŋ ba esau avômalô pik. Yani hanaŋ ek avômalô

---

* 13:7: ALK 11:7   * 13:8: Sng 69:28; ALK 17:8; 20:12,15; 21:27   * 13:10: Jer 15:2; 43:11; ALK 14:12   * 13:13: 1Kij 18:24-39; Mat 24:24; ALK 19:20

nepesaj alim bomaŋ mōŋ anêŋ dahô te ek nênenê athêŋ bêŋ êndêŋ ôpatu ba bôk ik vônô hathak biŋ vovak ma doŋtom hamô lôkmala denaŋ. ¹⁵ Ma etak yani ek iyuv auk êndôk alim bomaŋ mōŋ anêŋ dahô ek dahô êŋ enaŋ abô. Ma avômalô takatu ba miŋ êv yeŋ hadêŋ dahô êŋ ami, ma tem nijik thêlô vônô. ¹⁶* Ma yani hapôviŋ avômalô lôkthô ek neja lêlêyaŋ ênjêk baheŋiŋ vianôŋ mena ênjêk luvôŋiŋ. Avômalô athêŋ bêŋ lôk athêŋ mi ma ŋê valu bêŋ lôk ŋê valu mi ma ŋê takatu ba êmô alaŋsi vibij lôk ŋê takatu ba alaŋsi mi lôkthô neja lêlêyaŋ êŋ. ¹⁷ Avômalô takatu ba lêlêyaŋ mi miŋ hatôm nênenê vuli nômkama lôk nênenê iniŋ nômkama ek anyô vi nênenê vuli ami. Lêlêyaŋ êŋ ma alim bomaŋ anêŋ athêŋ ma anêŋ athêŋ anêŋ lavôŋ. ¹⁸ Lêlêyaŋ êŋ anêŋ ôdôŋ ma hamô kapô anôŋ. O anyô lôkauk bêŋ, êŋ ma undum ku ek oyala alim bomaŋ atu anêŋ lêlêyaŋ êŋ anêŋ ôdôŋ. Lêlêyaŋ êŋ ma anyô te anêŋ lêlêyaŋ. Ma ôpêŋ anêŋ lêlêyaŋ êŋ ma hatôm 666.

14

Boksipsip Nakaduŋ lôk anêŋ avômalô

¹ Ma yahayê hathak loj bô ma Boksipsip Nakaduŋ atu hamiŋ dum Saion ma avômalô hatôm 144,000 imiŋ haviŋ yani. Ma anêŋ athêŋ lôk Lambô anêŋ athêŋ bôk eto yôv hêk thêlôniŋ luvôŋiŋ. ²* Ma yahalaŋô thêlôniŋ kaêk halêm anêŋ leŋ hatôm ŋambô diŋdiŋ ma hatôm kakalu bêŋ hêv yak. Kaêk êŋ ma hatôm avômalô êv yeŋ gita. ³* Thêlô êv yeŋ lukmuk te hêk Anyô Bêŋ anêŋ loj hayabiŋ avômalô lôk hêk nôm lôkmala ayova lôk avaka takatu maleŋiŋ. Anyôla miŋ hatôm eyala yeŋ êŋ ami, ma avômalô 144,000 takatu ba bôk Anyô Bêŋ hêv vuli i yôv

* 13:16: ALK 14:9-11; 16:2; 20:4   * 14:2: ALK 1:15; 19:6   * 14:3: Ais 42:10; ALK 5:9; 7:4

hêk pik iyom intu eyala. ⁴ Thêlô ma nê takatu ba miŋ bôk eyov avi ami ek malê nena thêlô itip majaŋ. Thêlô esopa Boksipsip Nakaduŋ haveŋ loŋ nômbêŋ atu ba yani hi. Wapômbêŋ hêv thêlô vuli hêk avômalô pik malêvôn ma thêlô ibitak hatôm da môŋ ek Wapômbêŋ lôk Boksipsip Nakaduŋ. ⁵ Abôyaŋ te miŋ hale thêlô verŋjibôlêk ami lôk kambom mi hêk Wapômbêŋ ma.

Aŋela lokwaŋlô iniŋ abô

⁶ Ma yahayê aŋela yaŋ hayovak haveŋ leŋlêvôn. Yani havalonŋ Abô Mavi atu ba hamô hatôm wak nômbêŋ intu sapêŋ ek enaŋ êndêŋ avômalô anêŋ pik lomalomama lôk ôdôŋ lomalomama ma abô lomalomama lôk leŋviŋkupik lomalomama sapêŋ. ⁷ Ma yani halam kaêk nena, “Nôkô Wapômbêŋ ma nônêm athêŋ lôkmaŋgiŋ êndêŋ yani ek malê nena waklavôn nindum abô lêk hayô. Nônêm yeŋ êndêŋ yani atu ba hapesaŋ pik lo leŋ ma ŋgwêk lo ŋaŋ sapêŋ.”

⁸*Yôv ma aŋela te ju hayô ma hanaŋ, “Hêv yak, hêv yak. Malak lôk athêŋ bêŋ Babilon hêv yak. Yani bôk hadum ba avômalô pik lôkthô inum anêŋ waiŋ lôklokwaŋ ba elo molo ba idum sek lomalomama.”

⁹*Ma aŋela te lô haveŋ thai yam hayô ma halam lôklala aêntêk, “Anyô late hêv yeŋ hathak alim bomaŋ atu lôk anêŋ dahô atu ba epesaŋ ma hawa anêŋ lêlêyaŋ hêk uvôn mena baŋ, ¹⁰*êŋ ma tem yani inum Wapômbêŋ anêŋ lamaniŋ êtôm waiŋ. Waiŋ êŋ ma daluk ba maniŋ bomaŋ. Ôpatu ba hanum ma tem enja vovaŋ bêŋ ênjêk aŋela lôk Boksipsip Nakaduŋ maleŋiŋ ba atum valu solpa tem esaŋ yani. ¹¹*Ma atum atu ba hêv vovaŋ hadêŋ thêlô

* 14:8: Ais 21:9; Jer 51:7-8; ALK 17:2; 18:2,3 * 14:9: ALK 13:12-17

* 14:10: Stt 19:24; Sng 75:8; Ais 51:17,22; Jer 25:15-16; Ese 38:22; ALK 16:19;

20:10 * 14:11: Ais 34:10

anêj yova tem esak ba ni wak nômbênj intu sapênj. Thêlô takatu ba êv yej hadênj alim bomañ lôk anêj dahô atu ba epesañ ba ewa anêj athênj anêj lêlêyañ tem miñ neja lovak dokte ami.” ¹²*Aênj ba avômalô matherj takatu ba esopa Wapômbênj anêj abô balabuñ lôk êvhaviñ Yisu ma nebalonj iniñ êvhaviñ loj ba nimiñ lôklokwañ.

¹³ Ma yahalañô abô te anêj lej hanañ, “Oto aêntêk, ‘Lêk ba hi ma ñê takatu ba esopa Yisu ba ema tem nêômô mavi.’” Ma Lovak Matherj hik abô êj loj haviñ nena, “Avanônj, thêlônij kobom mavi tem ni imbiñ thêlô ba intu tem neja lovak esak iniñ ku malaiñ.”

Ewa pik anêj nôm anônj

¹⁴*Yahamô ma yahayê anyô te hayô hamô buliv tha-puk. Yani hatôm anyô te nakaduñ. Yani hakôk kuluñ gol ma havalonj biñ kamuñ te ba ma kambom. ¹⁵ Ma añela yañ hale yaiñ anêj unyak matherj atu ma halam kaêk hadênj ôpatu ba hamô buliv ba hanañ, “Onja anêm biñ kamuñ ba onde nôm esak ek malê nena waklavônj neja nôm anêj anônj lêk hayô.” ¹⁶ Êj ma ôpatu ba hamô buliv havalu anêj biñ halôk pik ba hadabênj pik anêj nôm anônj lôkthô ba hasup hathak doñtom ba hawa.

¹⁷ Ma añela yañ hale unyak matherj atu ba hamô malak lej ba hawa biñ kamuñ ba ma kambom hatôm anyô hamônj hawa. ¹⁸*Ma añela yañ atu ba hayabiñ atum êbôk da hale yaiñ ba halam kaêk bênj hadênj añela havalonj biñ lôk ma atu nena, “Onja anêm biñ ba odabênj yak waiñ anêj mañgayak takatu ba hamô pik ek malê nena anêj anônj bôk hayôk yôv ba usup esak doñtom.” ¹⁹ Êj ma yani havalu anêj biñ hayô pik ma hasup yak waiñ anônj hathak doñtom ba hatak halôk loj evak waiñ anônj pesa

---

* 14:12: ALK 13:10   * 14:14: Dan 7:13   * 14:18: Jol 3:13

ek neja anêj thôk. Loj êj ma Wapômbênj anêj loj lamaniñ. ²⁰* Hamô malak bênj viyaiñ ma evak yak waiñ anôj pesa hamô loj evak pesa ba halom ba hale abyarj. Ma avômalô iniñ thalalej hañgasô halôk pik ba hasuñ aleba hayô bokhos abôlêk ma anêj bênj ma hatôm 300 kilomita.

15

Malaiñ anêj dañ

¹ Ma yahayê nômbithi bênj yañ hêk lej ba yahasonj kambom. Nôm êj ma aêntêk: añela baherji ba lahavuju evaloj nômbithi malaiñ anêj dañ baherji ba lahavuju ek malê nena Wapômbênj anêj lamaniñ lêk anêj dañ. ² Ma yahayê nômlate hatôm ñgwêk ba thêthê mavi hatôm liyali ba eyelaj haviñ atum. Ma ñê takatu ba leñjiñvidoj ba miñ etak iniñ êvhaviñ ami ba intu êmô alim bomañ lôk anêj dahô atu ba epesaj lôk anêj athên anêj lêlêyan lu, thêlô imiñ ñgwêk dañ ba ewa yeñ gita atu ba Wapômbênj hêv hadêj thêlô. ³* Ma êv Wapômbênj anêj anyô ku Mose lôk Boksipsip Nakaduñ iniñ yeñ ba êv nena,
 “Anyô Bênj Wapômbênj Lôklokwañ Lôkthô anêj Ôdôj,
 hudum ku bênj ba intu yêlô asoj kambom.

Anêm kobom ma thêthônj ma avanôj.

O ma kiñ atu ba hoyabiñ nômkama sapêj hadêj môj anôj ba hi hayô wak nômbênj intu sapêj.

⁴* O iyom ma matherj, aêj ba avômalô lôkthô nêmbô anêm athên ba nêkô ek o.

Avômalô sapêj êyê anêm ku ma thêthônj ba intu thêlô tem nêlêm ek nêlêm yeñ êndêj o.”

⁵* Vêm ma yahayê hathak loj bô ma malak yeñ anêj loj matherj anôj anêj lej hakyav. Wapômbênj anêj abô

* 14:20: Ais 63:3; ALK 19:15

* 15:3: Kis 15:1; Sng 111:2; 139:14; 145:17

* 15:4: Sng 86:9; Jer 10:6-7

* 15:5: Kis 38:21

balabuŋ atu ba hêv hadêŋ Mose hêk loŋ êŋ. ⁶ Ma aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu ba ewa malaiŋ baheŋvi ba lahavuju takatu êlêm anêŋ unyak mathêŋ kapô ba ele yaiŋ. Thêlô iniŋ sôp ma thapuk ba mabuŋ mavi ba habi kêdêkêdê ma evaŋgiŋ bokŋgôp gol hawê lawê iniŋ bôm kabum. ⁷ Ma nôm lôkmala ayova takatu te hêv kabum gol baheŋvi ba lahavuju hadêŋ aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu. Kabum takêŋ ma Wapômbêŋ atu ba hamô lôkmala hatôm wak nômbêŋ intu sapêŋ anêŋ lamaniŋ halôk ba hayô abôlêk siŋ. ⁸ *Ma Wapômbêŋ anêŋ lôkmaŋgiŋ lôk anêŋ lôklokaŋ anêŋ yova hava unyak mathêŋ kapô siŋ ba anyô late miŋ hatôm imbitak êyô unyak mathêŋ êŋ kapô ami endeba aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu iniŋ malaiŋ baheŋvi ba lahavuju takatu ende êndôk am.

16

Aŋela engasô malaiŋ hatôm baheŋvi ba lahavuju halôk pik

¹ Ma yahalaŋô kaêk halêm anêŋ unyak mathêŋ ba hanaŋ hadêŋ aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu aêntêk, “Unu noŋgasô Wapômbêŋ anêŋ lamaniŋ atu ba hamô kabum baheŋvi ba lahavuju êndôk pik.”

² *Aŋela môŋ hi ma haŋgasô anêŋ kabum halôk pik ba habitak palê bêŋ ba vovaŋ kambom ba hatêtô avômâlô takatu ba ewa alim bomaŋ anêŋ lêlêyaŋ lôk êv yeŋ hadêŋ anêŋ dahô atu ba epesaŋ.

³ *Ma aŋela te ju hi haŋgasô anêŋ kabum halôk ŋgwêk ba habitak hatôm anyô ŋama iniŋ thôk mandaliŋ. Ma nômkama takatu ba êmô ŋgwêk lôkthô ema.

---

* 15:8: 1Kiŋ 8:10-11; 2Sto 5:13-14; Ais 6:4

* 16:2: Kis 9:10; ALK 13:12-17

* 16:3: Kis 7:17-21

⁴ Ma aŋela te lô hanŋasô anêŋ kabum halôk ŋaŋ bêŋbêŋ lôk ŋaŋ yaônena sapêŋ ba lôkthô ibitak thalaleŋ. ⁵ Ma yahalaŋô aŋela atu ba hayabiŋ ŋaŋ sapêŋ hanaŋ,
 “O Anyô Matheŋ, lêk hômô ba bôk hômô. O ma anyô thêthônŋ ba intu anêm hudum abô ma thêthônŋ.

⁶ Thêlô bôk eŋgasô avômalô matheŋ lôk plopet iniŋ thalaleŋ,
 ba intu hôêv thalaleŋ ek thêlô ninum êtôm iniŋ kambom anêŋ viyaŋ.”

⁷* Ma yahalaŋô abô te halêm anêŋ loŋ êbôk da ba hanaŋ nena,
 “Intu êŋ, O Anyô Bêŋ Wapômbêŋ Lôklokwaŋ Lôkthô anêŋ Ôdônŋ,
 ba holaŋô abô ba hôêv vovaŋ viyaŋ, êŋ ma thêthônŋ anônŋ.”

⁸ Ma aŋela te ayova hanŋasô anêŋ kabum halôk wak ma Wapômbêŋ hatak wak ek imbi lôklokwaŋ ba êmbôk avômalô êtôm atum hathaŋ i. ⁹* Êŋ ma wak hathaŋ avômalô ba êyôk bubulik ba esokwaŋ Wapômbêŋ ek malê nena yani ma malaiŋ nômbêŋ êŋ anêŋ ôdônŋ. Ma doŋtom thêlô miŋ ele kapôlônŋiŋ liliŋ ba êv athêŋ lôkmaŋŋiŋ hadêŋ yani ami.

¹⁰* Ma aŋela te baheŋvi hanŋasô anêŋ kabum halôk alim bomaŋ anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô ba momaŋiniŋ bêŋ hayô anêŋ loŋ lôkliŋyak. Êŋ ma avômalô ethaŋ dahalaŋiŋ ek malê nena vovaŋ kambom. ¹¹ Ma thêlô esokwaŋ Wapômbêŋ leŋ hathak vovaŋ lo palê, ma doŋtom miŋ ele kapôlônŋiŋ liliŋ ba esopa Wapômbêŋ ami.

¹²* Ma aŋela te baheŋvi ba lahavute hanŋasô anêŋ kabum halôk ŋaŋ bêŋ Yupletis ba ŋaŋ êŋ hamoma ek

---

* 16:7: Sng 19:9; ALK 15:3   * 16:9: ALK 9:20-21   * 16:10: Kis 10:22; Ais 8:21-22   * 16:12: Ais 11:15

epesaj lojôndê ek kiñ takatu ba tem nêlêm anêj loj wak hathak. ¹³ Êj ma yahayê ngôk lelaik lokwanjlo hatôm kôkwék êlêm ele Wa bomañ bêtj atu abôlêk lôk alim bomañ atu abôlêk ma plopet abôyañ atu abôlêk. ¹⁴*Thêlô ma ngôk ba idum lavôñij lomaloma. Thêlô i ek nisup kiñ sapêj esak doñtom ek nijik vovak. Vovak êj tem imbitak êndêj Wapômbêtj Lôklokwanj Anôj anêj waklavôj bêtj.

¹⁵*“Odañ! Tem yasôk kethej êtôm anyô vani. Ôpatu ba hêv lêlê ba anêj sôp hamô haviñ yani ma tem êmô mavi ek malê nena tem yani miñ embej kôlôlôj ba mama ami.”

¹⁶*Êj ma ngôk lô atu isup kiñ sapêj ethak doñtom halôk loj te atu ba elam hathak abô Hiblu nena Amagedoñ.

¹⁷ Ma añela te baherji ba lahavuju hanjasô anêj kabum halôk lejlvôj ba kaêk bêtj te halêm hale unyak mathêj anêj loj hayabiñ avômalô nena, “Lêk yôv!” ¹⁸*Êj ma damak hêv ma kakalu hik ba pôk lôklala hayô hamô ba hayô hamô. Ma duviañ bêtj te hayô ba miñ bôk aêj habitak pik ami ek malê nena duviañ êj ma hayôkwiñ lôklokwanj kambom anôj. ¹⁹*Ma malak bêtj Babilon hapup hi ôdôj lô ma avômalô lodôjlodôj iniñ malak bêtjbêtj êv yak. Wapômbêtj lahabi malak bêtj Babilon anêj sek ba intu hêv waiñ lañaña kambom hadêj yani. ²⁰*Ma ngavithôm lôk dumlolê sapêj i ba mi. ²¹*Ma ôthôm valokwanj hatôm ais halôk anêj lej ba hik avômalô. Ôthôm ais êj anêj malaiñ ma hatôm 50 kilo. Ba intu avômalô esokwanj Wapômbêtj hathak nôm malaiñ êj ek malê nena nôm êj ma malaiñ bomañ.

---

* 16:14: ALK 19:19   * 16:15: Mat 24:43-44; ALK 3:3   * 16:16: Sek 12:11
 * 16:18: ALK 4:5; 8:5   * 16:19: ALK 14:10   * 16:20: ALK 6:14   * 16:21:
 Kis 9:23-24; ALK 11:19

17

Avi lôk athêṅ hathak sek waliliṅ hawa vuli kambom

¹*Ma aṅela baheṅvi ba lahavuju takatu ba ewa kabum malaiṅ baheṅvi ba lahavuju te halêm hadêṅ ya ma hanaṅ, “Ôlêm, tem yangik avi lôk athêṅ hathak sek waliliṅ anêṅ vovaṅ atu ba tem enja anêṅ vuli thô êndêṅ o. Yani hayô hamô ṅaṅ bêṅ anôṅ vôv. ²*Kiṅ pik ethak idum sek haviṅ yani ma avômalô pik inum anêṅ yak waiṅ sek haviṅ ba ibitak molo.”

³*Vêm ma Lovak Matherṅ hakôk ya liṅ ba aṅela êṅ hawa ya ba hi loṅ thiliv. Ma yahayê avi te hayô hamô alim bomaṅ thalaleṅ te. Abôma lomalama hathak Wapômbêṅ hatêtô alim êṅ liṅkupik sapêṅ ma anêṅ wakadôk ma baheṅvi ba lahavuju ma yakik laumiṅ. ⁴*Ma avi êṅ hapuk sôp bôsôk lôk thalaleṅ hatôm ṅê valu bêṅ ma evaṅgiṅ nôm kêdêkêdê epesaṅ hathak gol lôk valu kêkêlô lôk kômkom. Yani havalonṅ tase gol ma nôm ôvathek lomalama lôk anêṅ sek waliliṅ anêṅ lônṅolônṅ halôk ba hayô siṅ. ⁵Athêṅ loṅ kapô te ma eto hêk uvôv nena, “Malak lôk athêṅ bêṅ Babilon, avi sek waliliṅ iniṅ talêbô, ma kobom ôvathek pik sapêṅ iniṅ talêbô.”

⁶*Ma yahayê avi êṅ hanum ṅê matherṅ lôk ṅê takatu ba enaṅ abô avanônṅ hathak Yisu iniṅ thalaleṅ ba intu halo molo hatôm hanum waiṅ bêṅ anôṅ.

Yahayê yani ba yahasonṅ kambom. ⁷*Êṅ ma aṅela hanaṅ hadêṅ ya aêntêk, “Aisê ka hosonṅ kambom? Tem yanaṅ avi êṅ lôk alim bomaṅ lôk wakadôk baheṅvi ba lahavuju lôk yakik laumiṅ takatu ba hawa yani anêṅ ôdônṅ bêṅ êndêṅ o.

* 17:1: Jer 51:12-13   * 17:2: Ais 23:17; Jer 51:7; ALK 14:8   * 17:3: ALK 13:1
 * 17:4: Jer 51:7; ALK 18:16   * 17:6: ALK 18:24; 19:2   * 17:7: ALK 13:1

⁸* Alim bomaŋ atu ba hôyê ma bôk hamô ma lêk miŋ hamô ami ma tem etak Viv atu ba ni ek nimbuliŋ yani. Avômalô pik takatu ba iniŋ athêŋ miŋ hamô kapya lôkmala hadêŋ sêbôk atu ba Wapômbêŋ miŋ hapesaŋ pik ami denaŋ, thêlô tem nêgê alim bomaŋ êŋ ba nesoaŋ kambom ek malê nena yani bôk hama yôv.

⁹ “Ŋê lôkauk ma tem neyala nôm êŋ anêŋ ôdôŋ ma aêntêk: Wakadôk baheŋvi ba lahavuju êŋ ma hatôm dum baheŋvi ba lahavuju atu ba avi êŋ hayô hamô loŋ. ¹⁰ Ma anêŋ ôdôŋ yaŋ nena kiŋ baheŋvi ba lahavuju, ba baheŋvi bôk êv yak yôv, ma te êntêk hamô, ma te ma miŋ habitak ami denaŋ. Yani habitak ma tem êmô bidorŋa iyom. ¹¹ Ma alim bomaŋ atu ba bôk hamô ma lêk mi, yanida hatôm kiŋ te baheŋvi ba lahavulô. Yani habitak anêŋ kiŋ baheŋvi ba lahavuju takatu iniŋ. Ba tem ni ek nimbuliŋ yani.

¹²* “Yakik laumiŋ takatu ba hôyê ma kiŋ laumiŋ. Thêlô miŋ bôk ewa iniŋ athêŋ ami denaŋ, ma doŋtom thêlô tem neja athêŋ êtôm kiŋ imbiŋ alim bomaŋ êtôm wak te iyom. ¹³ Thêlô tem iniŋ auk doŋtom ma nênenê iniŋ lôklokwaŋ lôk iniŋ athêŋ êndêŋ alim bomaŋ. ¹⁴ Thêlô tem nijik vovak êndêŋ Boksipsip Nakaduŋ, ma Boksipsip Nakaduŋ tem êmô thêlô lu ek malê nena yani ma ŋê bêŋbêŋ iniŋ Anyô Bêŋ ma kiŋ iniŋ Kiŋ. Ma ŋê takatu ba bôk halam lôk hatak i yôv ba êvhaviŋ yani dedaŋ tem nêmo imbiŋ yani.”

¹⁵ Ma aŋela atu hanaŋ hadêŋ ya aêntêk, “Ŋaŋ atu ba hôyê ma avi sek waliliŋ hayô hamô ma hatôm avômalô lodôŋlodôŋ lôk avômalô lubuŋlubuŋ lôk pik sapêŋ lôk abô sapêŋ. ¹⁶* Yakik laumiŋ lôk alim bomaŋ atu ba hôyê, thêlô tem leŋiŋŋaŋa esak avi sek atu ma tem nimbuliŋ yani ba imiŋ kôlôlôŋ. Thêlô tem nejaŋ anêŋ vathiap ma nêmbôk yani esak atum. ¹⁷ Nôm êŋ habitak ek malê nena

---

* 17:8: Dan 12:1; ALK 11:7; 13:7   * 17:12: Dan 7:7,24   * 17:16: ALK 18:8

Wapômbên da hatak anên auk êj halôk thêlô kapôlônjin ek thêlô iniñ auk doñtom ba nênmê iniñ loj lôklijak êndên alim bomañ ek nindum anên ku atu ba yani lahavin endeba Wapômbên anên abô sapên injik anôn am. ¹⁸ Ma avi atu ba hâyê ma malak lôk athên bên atu ba hayabin kin pik lôkthô.”

18

Babilon hêv yak

¹ Yôv ma yahayê anela yan halôk ba halêm anên malak leñ ba anên lôklokwan bên anôn ma anên deda habi hayôhêk pik lôkthô. ² *Ma yani halam kaêk lôklala ba hanan,

“Hêv yak, hêv yak, malak lôk athên bên Babilon hêv yak. Loj êj lêk ngathiniñ ba avômalô lêk mi ba ngôk lelaik lôk menak kambom lomaloma iyom êmô loj êj.

³ Ek malê nena Babilon ma hatôm avi sek te ba avômalô pik lôkthô inum anên waiñ lôklokwan ba elo molo ba idum sek lomaloma.

Ma kin pik lôkthô ethak idum sek havin yani.

Avi êj hathak hêv iniñ nômkama mavi bên anôn vuli wak nômbên intu sapên ba intu pik iniñ nê eyabin nômkama ibitak nê lôk athên bên hathak valuseleñ.”

⁴ *Ma yahalañô kaêk yan halêm anên leñ ba hanan,
 “Yenan avômalô, notak loj intu ma nôlêm yaiñ
 ek miñ nosopa anên kobom kambom lôk noja anên
 malaiñ ami.

* 18:2: Ais 13:21; 34:11-14; Jer 50:39; ALK 14:8

* 18:4: Ais 48:20; Jer 50:8;

51:6,45; 2Ko 6:17

5 *Ek malê nena anêj sek lêk hatôm dumlolê daim te ba hi lej ba Wapômbêj miñ lapaliñ anêj kambom êj ami.

6 *Nônêm malaiñ êndênj yani êtôm atu ba bôk hêv hadênj avômalô vi, lôk nokapo vi êyômô loj imbiñ. Ma waiñ lôklokwañ atu ba bôk hangasô ek avômalô inum, ma nokapo vi êyômô loj imbiñ ek inum.

7 *Yani bôk habam i ba hamô lôk lamavi hathak anêj nômkama bêj anôj, êj ma nônêm vovañ lôk malaiñ êtôm sêbôk atu ba yani habam i.

Hatôm intu hanañ halôk yanida kapô nena,
‘Ya kwina ba yahamô loj neyabiñ avômalô. Ya miñ avi tốp ami ma miñ hatôm yandañ asêj malêj êtôm avi tốp ami ma mi.’

8 *Aêj ba malaiñ bêj lomalomama tem êpôm yani kethênj oyañ. Anyô Bêj Wapômbêj atu ba hadum abô ek yani ma lôklokwañ. Ba intu ñama lôk asêj ma bôm bêj tem êpôm yani ma atum tem esañ yani ba kabukla.”

9 * “Ma kiñ pik takatu ba bôk idum sek haviñ yani lôk êyô êmô anêj nômkama bêj anôj loj tem nêgê anêj atum yova ba nedañ asêj malêj esak yani. ¹⁰ Thêlô êkô hathak yani anêj vovañ ba imiñ daim ba elañ,
“ ‘Ai, ai, malak lôk athêj bêj Babilon, o ma malak lôklokwañ.

Ma kethênj oyañ ma anêm sek anêj vovañ lêk hapôm o.’

* 18:5: Stt 18:20-21; Jer 51:9 * 18:6: Sng 137:8; Jer 50:15,29; 2Te 1:6

* 18:7: Ais 47:7-9 * 18:8: ALK 17:16 * 18:9: Ese 26:17; 27:30-35

11 * “Ma pik anêj nê eyabinj nômkama nê nê nê vuli elanj asêj malêj bêj hathak yani ek malê nena anyô late miñ hêv vuli thêlônij nômkama hathak loj bô ami.

12 * Thêlônij nômkama ma gol lo seleva ma valu vuli bêj lôk gwasuj ngwêk ma sôp kêkêlô lôk sôp bôsôk ma sôp thalalej lôk sôp mavi anêj haviñ lôk alokwanj ôv mavi lomaloma lôk nômkama lomaloma epesanj hathak bok elepanj yakik lo alokwanj valuselej bêj lôk aej ma aej mayav lôk valu kêdêkêdê bêjbêj atu ba ethak elav unyak mavi hathak 13 lôk kamuñ vasiñ mavi ma nôm ôv mavi ma nôm êbôk ba ôv mavi lôk nôm ôv mavi epesanj hathak alokwanj thok lôk yak waiñ lôk nôm lêj lêj lo plawa êbôk polom lôk wit eyanj ma bokmanj kao ma boksipsip ma bokhos lôk iniñ yej pik takatu ba êvôv lôk nê takatu ba êdô hamô ek nê nê i vuli, thêlô ma nê lôk dahôlônij.

14 “Ma nê eyabinj nômkama nê nê nê vuli takêj tem nenanj nena, ‘Babilon, nôm takatu ba lem haviñ lêk êv i vê hêk o. Anê nê nômkama mavi mavi lôk nômkama kêkêlô lôkthô lêk mi ba miñ hatôm ôpôm i esak loj bô ami.’

15 * “Ma nê takatu ba ewa valu bêj hathak nômkama takatu ba Babilon êv vuli ma tem nêkô ek anêj vovanj ba nimij daim 16 * ma nedañ asêj malêj nena,

“ ‘Ai, ai, malak lôk athênj bêj,

bôk ik kwêv kêkêlô mavi, bôsôk lo thalalej,

ma ik lêlêyanj gol lôk valu mavi ma kôm kôm hathak

o,

17 * ma dorjtom nômkama kêkêlô bêj êj lêk mi kethenj oyanj!’

“Ma nê bêj yej ngwêk sapêj lôk nê ethak yej lôk nê idum ku hamô yej lôk nê sapêj atu ba idum ku valuselej

* 18:11: Ese 27:36 * 18:12: Ese 27:12-13,22 * 18:15: Ese 27:31,36

* 18:16: ALK 17:4 * 18:17: Ais 23:14; Ese 27:27-29

hamô ngwêk tem nimir daim. ¹⁸ *Ma nêgê anêꝝ atum yova ba nedaꝝ nena, ‘Malak alê yaꝝ hatôm Babilon? Ma mi.’ ¹⁹ Thêlô ibi pik anêꝝ vonꝝgovaꝝ hayô hamô leꝝiꝝkadôk ba elañ asêꝝ malêꝝ nena,

“‘Ai, ai malak lôk athêꝝ bêꝝ. Yêlô atu ba awa yeꝝ ngwêk bôk avôv valu bêꝝ hêk yani hathak anêꝝ nômkama.

Ai, ketheꝝ oyaꝝ ma lêk ngathiniꝝ.’

²⁰ *Ïê leꝝ, lemimmavi esak malaiꝝ atu ba hapôm yani! Avômalô matheꝝ lôk aposel ma plopet, lemimmavi anôꝝ. Yani bôk habuliꝝ môlô ba intu Wapômbêꝝ hêv vovaꝝ êꝝ viyaꝝ hadêꝝ yani.”

²¹ *Ma aꝝela lôklokwaꝝ te hêv valu lôngôlôn bomaꝝ te liꝝ ba habi halôk ngwêk ba hanaꝝ, “Malak lôk athêꝝ bêꝝ Babilon, tem nimbi o lôk leꝝiꝝmaniꝝ aêꝝ iyom ba miꝝ hatôm nêpôm o esak loꝝbô ami.

²² *Yeꝝ beleꝝ lôk yeꝝ gita lo abiꝝ ma lavuak tem miꝝ hatôm nedaꝝ esak loꝝbô êmô o ami. Lôk ñê takatu ba epesaꝝ nômkama hatôm nêmô esak loꝝbô ami.

Ma valu êpôpêk nôm ma tem miꝝ pôk esak loꝝbô ami.

²³ *Atum lam te tem miꝝ esaꝝ deda esak loꝝbô ami.

Anyô lo avi tem miꝝ neja i esak loꝝbô ami.

Anêm ñê ewa nômkama ek êv vuli bôk ewa athêꝝ bêꝝ hêk avômalô pik maleꝝiꝝ.

Oda hosau avômalô pik sapêꝝ hathak anêm aloyak.

²⁴ *Plopet lôk avômalô matheꝝ ma avômalô pik nômbêꝝ atu ba bôk ik vônô,

---

* 18:18: Ese 27:32   * 18:20: Lo 32:43; Ais 44:23; Jer 51:48   * 18:21: Jer 51:63-64; Ese 26:21   * 18:22: Ais 24:8; Ese 26:13   * 18:23: Jer 7:34; 16:9; 25:10   * 18:24: Jer 51:49; ALK 17:6

êṅ ma oda honḡasô iniṅ thalalerḡ. Ba intu malaiṅ êṅ hapôm o.”

19

Avômalô ley êbô Wapômbêṅ anêṅ athêṅ

¹ Yôv ma yahalaṅô kaêk te hatôm avômalô bêṅ anêṅ voṅvoṅ anêṅ ley ba enaṅ,
“Aleluya!

Alalôaniṅ Wapômbêṅ iyom hatôm nêṃ avômalô bulubiṅ, ma yani ma lôklokwaṅ lôk athêṅ lôkmaṅgiṅ anêṅ alaṅ.

² *Ek malê nena yani halaṅô abô ba anêṅ abô ma avanôṅ ma thêthônḡ.

Yani hêv vovaṅ hadêṅ avi sek waliliṅ atu ba hasau avômalô pik ek nindum kambom lomalama, ma hik anêṅ ṅê ku leṅkadôk liṅ.”

³ Hathak loṅbô ma thêlô enaṅ,
“Aleluya!

Anêṅ atum yova hathak ba hi wak nômbêṅ intu sapêṅ.”

⁴ Ma avaka 24 takatu lôk nôṃ lôkmala ayova atu êv yak halôk biṅ ma êv yeṅ hadêṅ Wapômbêṅ atu ba hamô anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô. Ba enaṅ,
“Avanôṅ. Aleluya!”

⁵ Ma abô halêm anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô ba hanaṅ,
“Môlô atu ba Wapômbêṅ anêṅ ṅê ku lôk ṅê takatu ba ôkô ek yani, ma ṅê athêṅ yaô lôk athêṅ bêṅ, môlô lôkthô nômbô alalôaniṅ Wapômbêṅ.”

⁶ *Ma yahalaṅô voṅvoṅ bêṅ hatôm avômalô lubuṅlubuṅ hatôm ṅaṅ bêṅ halaṅ ba pôk ma hatôm kakalu lôklokwaṅ hik hamiṅ ba halam,
“Aleluya,

* 19:2: Lo 32:43; ALK 6:10 * 19:6: ALK 14:2

lêk alalôaniņ Anyô Bêņ Wapômbêņ Lôklokwaņ
hayabiņ nôm kama lôkthô!

7 *Boksipsip Nakaduņ anêņ waklavôņ enja avi lêk halêm
ba yanavi lêk hapôpêk i yôv.

Ba intu alalô nambôî ba leņiņmavi ma nanêm athêņ
lôkmaņgiņ êndêņ yani.

8 Sôp kêkêlô thapuk mabuņ mavi bôk êv yôv hadêņ avi êņ
ek ipuk.”

Sôp kêkêlô thapuk anêņ ôdôņ nena avômalô matheri inii
ku mavi.

9 *Ma aņela hanaņ hadêņ ya nena, “Oto aêntêk: ŋê
takatu ba bôk elam i yôv ek nêyô nejaņ Boksipsip Nakaduņ
anêņ waklavôņ enja avi anêņ nôm nêmo lôk leņiņmavi.”
Vêm ma hanaņ hadêņ ya nena, “Êntêk ma Wapômbêņ
anêņ abô avanôņ.”

10 *Ma yahêv yak hêk yani valuvi ek yanêm yeņ êndêņ
yani. Ma doņtom yani hanaņ hadêņ ya, “Dô! Ya anyô
ku hatôm o lôk môlôviyaņ takatu ba ovaloņ abô atu ba
Yisu hanaņ bêņ. Wapômbêņ hathak hêv abô hadêņ plopet
ek nenaņ abô avanôņ esak Yisu. Ba intu nêm yeņ êndêņ
Wapômbêņ iyom.”

Anyô hayô hamô bokhos thapuk

11 *Ma yahayê leņ hakyav ba bokhos thapuk te hamiņ.
Ma ôpatu ba hayô hamô ba elam nena “Anyô Hasopa
Anêņ Abô” ma “Anyô Abô Avanôņ”. Yani hathak hadum
abô ba hik vovak thêthôņ iyom. 12 *Yani madaluk hatôm
atum dahalaņ, ma anêņ wakadôk ma kiņ iniņ kuluņ bêņ
anôņ hamô. Athêņ te eto hêk yani ba anyô te miņ hayala

---

* 19:7: Ais 61:10; ALK 21:2   * 19:9: Mat 22:2   * 19:10: Ap 10:25-26;
ALK 22:8-9   * 19:11: Sng 96:13; Ais 11:4; ALK 1:5; 6:2   * 19:12: Dan 10:6;
ALK 1:14; 2:17

ami, ma yanida iyom hayala. ¹³ *Yani hik kwêv daim te atu ba eson halôk thalalej. Yani anêj athêj nena, “Wapômbêj Anêj Abô”. ¹⁴ Ma nê vovak anêj lej ipuk sôp thapuk mabuñ mavi kêkêlô ba ethak bokhos thapuk ba esopa yani evenj yam. ¹⁵ *Ma biñ vovak ma te hale yani abôlêk ek injik vovak êndêj avômalô pik. Yani tem eyabiñ thêlô esak anêj lôklokwanj lôk anêj kôm aej. Yani tem embak avômalô êtôm evak waiñ anôj pesa ek malê nena Wapômbêj Lôklokwanj lajaña kambom. ¹⁶ *Ma anêj kwêv daim anêj vavuj ma eto athêj hayôhêk aêntêk, “Kiñ iniñ Kiñ ma nê bêtjbetj iniñ Anyô Bêtj.”

¹⁷ *Ma yahayê aña te hamiñ wak ba halam kaêk lôklala ba hanaj hadêj menak nômbêj atu ba eyovak evenj leñlêvônj nena, “Wapômbêj hapôpêk nômbêj ba nôlem nosak doñtom ¹⁸ ek ongwaj kiñ lôk nê vovak laik ma nê lôklokwanj lo bokhos lôk nê takatu ba êyômô lôk avômalô lôkthô iniñ vathiap. Ma ongwaj nê takatu ba êmô alañsi vibij lôk nê takatu ba alañsi mi ma nê bêtjbetj lôk nê yaônena iniñ vathiap.”

¹⁹ Ma yahayê alim bomañ atu lôk pik iniñ kiñ lôk iniñ nê vovak ethak doñtom ek nijik vovak êndêj bokhos anêj alañ lôk anêj nê vovak. ²⁰ *Ma evalonj alim bomañ lôk plopet abôyanj. Plopet abôyanj bôk hadum lavônijñ hathak alim bomañ anêj lahaviñ ba hasau avômalô takatu ba ewa alim bomañ anêj lêlêyanj ba êv yeñ hathak anêj dahô atu ba epesaj. Êñ ma ibi plopet abôyanj lôk alim bomañ halôk atum kasukthôm atu ba hathajñ hathak atum valu solpa. ²¹ Ma ik nê vovak vi atu ba êmô denaj vônô hathak biñ vovak atu ba hale ôpatu ba hayô hamô bokhos abôlêk. Ma menak sapêj eyaj iniñ vathiap ba leñjñviyak.

* 19:13: Ais 63:1-3; Jon 1:1,14 * 19:15: Sng 2:9; ALK 1:16; 14:20 * 19:16: ALK 17:14 * 19:17: Ese 39:17-20 * 19:20: ALK 13:12-17; 20:10

20

Sadañ hamô koladôñ hatôm sondabêñ 1,000

¹*Ma yahayê aņela te halôk anêñ malak leñ ba halêm. Yani hawa Viv abôlêk atu anêñ vovaleñ lôk havalonj yak seņ bêñ te hêk yani bañ. ²⁻³*Ma havalonj Wa bomañ bêñ atu loj. Wa êñ ma umya bôsêbôk atu ba anêñ athêñ nena Sadañ, yani ma ŋgôk iniñ anyô bêñ. Ba hakak va lo bañ loj ba habi halôk Viv atu ma hik abôlêk siñ ma hakak loj ba hamô hatôm sondabêñ 1,000 ek miñ yani esau avômalô pik esak loj bô ami endeba êtôm sondabêñ 1,000 atu anêñ dañ am. Vêm ma Wapômbêñ tem nêm yani ende yaiñ ba êmô bidonja iyom.

⁴*Ma yahayê ñê bêñbêñ iniñ loj eyabiñ avômalô lôk ñê takatu ba êmô loj êñ ba Wapômbêñ hêv lôklokwañ hadêñ thêlô ek nedañô abô. Ma yahayê avômalô dahôlôñiñ takatu bôk enañ abô hathak Yisu lôk evalonj Wapômbêñ anêñ abô loj ba intu edabêñ leñselo kisi. Thêlô miñ êv yeñ hathak alim bomañ lôk anêñ dahô atu ba epesañ lôk miñ ewa anêñ lêlêyañ hêk luvôñiñ lôk baherñiñ ami. Ma thêlô iviyô ba ewa lôkmala hathak loj bô ba eyabiñ pik haviñ Kilisi hatôm sondabêñ 1,000. ⁵Waklavônj êñ ma avômalô iviyô ba ewa lôkmala anêñ môn. Ma ñê ñama vi ma tem miñ nimbiyô ami denañ endeba sondabêñ 1,000 atu anêñ dañ am. ⁶*Ñê takatu ba iviyô ba ewa lôkmala hamônj tem nêmô mavi lôk nêmô matheñ. Ñama haveñ yam miñ hatôm imbuliñ thêlô dokte ami, milôk. Ma tem nimbitak Wapômbêñ lo Kilisi iniñ ñê êbôk da ba neyabiñ pik imbiñ Kilisi êtôm sondabêñ 1,000.

Sadañ hêv yak

---

* 20:1: ALK 9:1   * 20:2-3: Stt 3:1; ALK 12:9   * 20:4: Dan 7:9,22,27; 1Ko 6:2; ALK 13:17   * 20:6: ALK 1:6

⁷ Sondabêñ 1,000 anêñ dañ, ma tem nedate koladôn abôlêk vê ek Sadañ ende yañ. ⁸*Ma yani tem ni pik sapêñ ek esau avômalô lodôn lodôn ek isup i esak doñtom ek nijik vovak. Thêlô hatôm thathe ñgwêk ba thêlôninñ athêñ nena Gok lo Magok.

⁹*Ma Sadañ lôk anêñ ñê vovak i pik sapêñ ba ekalabu avômalô mathenñ hêk malak atu ba Wapômbênñ lahaviñ siñ. Ma doñtom atum halôk anêñ leñ ba hathañ i thô. ¹⁰*Êñ ma ibi Sadañ atu ba bôk hasau avômalô halôk kasukthôm atu ba hathañ hathak atum valu solpa. Loj êñ bôk ibi alim bomañ lôk plopet abôyañ halôk yôv. Thêlô tem neja vovañ êtôm wak lo bôlôvônñ nômbênñ intu sapêñ.

Anyô Bêñ hadum abô

¹¹ Ma yahayê Anyô Bêñ hayô hamô anêñ balê kiñ thapuk mavi atu ba hathak hamô ek hayabiñ avômalô pik sapêñ. Ma pik lo leñ êsôv ek yani ba i. Ba iniñ loj mi. ¹²*Ma yahayê ñê ñama sapêñ, ñê lôk athêñ bênñ lôk ñê athêñ mi, imiñ habobo Anyô Bêñ anêñ loj hayabiñ avômalô. Ma ekyav kapy doho vê. Ma ewa kapy yañda ba ekyav haviñ ba kapy êñ ma kapy lôkmala. Ma Anyô Bêñ hadum abô hathak ñê ñama hathak iniñ kobom takatu ba bôk eto hêk kapy doho atu lêk ekyav hamônñ. ¹³*Ma ñgwêk hêv ñê ñama takatu ba êmô yani kapô ba i. Ma ñama lôk ñama iniñ loj thai êv ñê ñama takatu ba êmô thai kapô ba i. Ma sapêñ i ek Anyô Bêñ indum abô esak thêlôninñ kobom takatu ba bôk idum. ¹⁴ Ma Wapômbênñ habi kobom ñama lôk ñama iniñ loj halôk atum atu ba hathañ hêk hatôm kasukthôm. Atum kasukthôm êñ ma

* 20:8: Ese 38:2,9,15-16 * 20:9: 2Kiñ 1:10 * 20:10: Sng 11:6; ALK 19:20; 21:8 * 20:12: Dan 7:9-10; Mat 25:31-46; Ap 17:31; 2Ko 5:10; ALK 13:8 * 20:13: Lom 2:6; 1Pi 1:17; ALK 2:23; 22:12

ṅama haveṅ yam. ¹⁵ Avômalô takatu ba miṅ êpôm iniṅ athêṅ hêk kapya lôkmala atu ami ma ibi thêlô halôk atum kasukthôm êṅ.

21

Jelusalem lukmuk

¹*Ma yahayê pik lo leṅ bô ele i liliṅ ma pik lo leṅ lukmuk ibitak êk. Ma ṅgwêk mi haviṅ. ²*Ma yahayê unyak matherṅ Jelusalem lukmuk halêm anêṅ Wapômbêṅ anêṅ leṅ ba epesaṅ yani hatôm avi hik nômkama mavi ek enja anyô. ³*Ma yahalaṅô abô bêṅ halêm anêṅ Anyô Bêṅ anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô ba hanaṅ nena, “Lêk Wapômbêṅ hamô haviṅ avômalô ba tem yani êmô imbiṅ thêlô. Tem thêlô nimbitak yani anêṅ avômalô ma Wapômbêṅ da tem êmô imbiṅ thêlô ba imbitak thêlôniṅ Wapômbêṅ. ⁴*Yani tem esav thêlô malleriṅ thôk sapêṅ vê. Ba ṅama lo asêṅ malêṅ ma kapôlôṅiṅ malaiṅ lôk vovaṅ tem miṅ êmô ami ma mi ek malê nena kobom bô takêṅ lêk hi ba mi.”

⁵*Ma ôpatu ba hamô loṅ hayabiṅ avômalô hanaṅ nena, “Ondaṅô! Yahapesaṅ nômkama sapêṅ habitak lukmuk!” Êṅ ma yani hanaṅ nena, “Abô êntêk ma abô avanôṅ ek avômalô nêṅmimbiṅ ba intu oto êndôk kapya.”

⁶*Ma yani hanaṅ hadêṅ ya, “Lêk yôv! Ya anyô môṅ lôk haveṅ yam haviṅ. Môṅ anôṅ ma yahamô ma nômkama sapêṅ anêṅ daṅ ma tem yamô aêṅ iyom. Avômalô lôkthô atu ba ethakmunij ma tem yanêm ṅaṅ atu ba hêv lôkmala anêṅ onaṅ ek ninum ma anêṅ vuli mi. ⁷*Ôpatu ba lavidonṅ

* 21:1: Ais 65:17; 2Pi 3:13 * 21:2: Ais 52:1; 61:10; Hib 11:16; 12:22; ALK 3:12 * 21:3: Wkp 26:11-12; Ese 37:27; Sek 2:10; 2Ko 6:16 * 21:4: Ais 35:10; 65:19; ALK 7:17 * 21:5: 2Ko 5:17 * 21:6: Ais 55:1; Jer 2:13; Jon 7:37; ALK 1:8,17; 22:17 * 21:7: 2Sml 7:14; 1Sto 17:13; Sng 89:26-27

ba miñ hêv yak ami ma tem enja nômkama takêntêk. Lôk tem yambitak anêñ Wapômbênj ma yani imbitak yenañ okna. ⁸*Ma doñtom nê êkô ba etak iniñ êvhaviñ lôk nê êvhaviñ ami ma nê idum sek ôvathek anôñ lôk nê ik anyô vônô lôk nê idum sek waliliñ ma nê siniñ ma nê êvhaviñ ngôk lôk nê abôyañ, thêlô sapêñ tem ini atum kasukthôm atu ba hathañ hathak valu vovañ solpa. Êñ ma ñama yañ haveñ yam.”

⁹ Ma aņela baheñvi ba lahavuju takatu ba bôk ewa kabum malaiñ bêñ anêñ dañ baheñvi ba lahavuju takatu te halêm hanañ hadêñ ya nena, “Ôlêm ek yañgik avi lukmuk atu ba Boksipsip Nakaduñ tem enja thô êndêñ o.” ¹⁰*Êñ ma Lovak Matheñ hakôk ya liñ ba aņela atu hawa ya ba hi dumlolê daim bêñ te ma hik unyak matheñ Jelusalem atu ba hamô haviñ Wapômbênj halôk ba halêm thô hadêñ ya. ¹¹*Malak êñ habi Wapômbênj anêñ deda lôkmañgiñ loj. Ma habi kêdêkêdê hatôm valu mavi anôñ te anêñ athêñ nena jaspa ba mabuñ anôñ hatôm liyali. ¹²*Ma anêñ badêñ ma lôklokwañ ba daim kambom lôk abôlêk laumiñ ba lahavuju. Ma aņela laumiñ ba lahavuju eyabiñ badêñ abôlêk tomtom. Ma Islael iniñ ôdôñ laumiñ ba lahavuju iniñ athêñ eto hêk badêñ abôlêk takêñ tomtom. ¹³Badêñ abôlêk lokwañlô hêk loj wak hathak, ma lô hêk loj wak halôk ma lô hêk vi ba vi. ¹⁴Ma badêñ anêñ landiñ ma valu laumiñ ba lahavuju hamiñ ba Boksipsip Nakaduñ anêñ aposel laumiñ ba lahavuju iniñ athêñ hayôhêk.

¹⁵*Ma aņela atu ba hanañ abô haviñ ya hawa kôm êv dôn epesañ hathak gol ek nêm dôn ek malak anêñ daim lôk anêñ badêñ lôk anêñ abôlêk. ¹⁶Ma malak êñ anêñ

* 21:8: Mat 25:41; ALK 20:15; 22:15

* 21:10: Ese 40:2

* 21:11: Ais

60:1-2,19 * 21:12: Ese 48:30-35

* 21:15: Ese 40:3; ALK 11:1

daim lôk bidorj hatôm dorjtom iyom. Ma aņela hawa anêj kôm ba hêv dôj hathak malak anêj daim ba bidorj ba tibum sapêj ma lôkthô hatôm 12,000 stadia.* ¹⁷ Ma aņela hêv dôj hathak malak anêj badêj ba anêj valaluk ma hatôm 144 kubit. Dôj êj ma aņela anêj ma dorjtom anyô iniņ dôj ma aêj iyom.* ¹⁸ *Malak anêj badêj epesaņ hathak valu anêj athêj jaspera, ma malak lôkthô epesaņ hathak gol atu ba mabuņ anôj hatôm liyali. ¹⁹ Ma malak anêj badêj landiņ ma valu bêj bêj ba epesaņ hathak valu lêlêyaņ mavi mavi. Valu môj ma thalalej mabômabô ba anêj athêj nena jaspera, ma valu havej yam ma bôsôk ba anêj athêj nena sapaia, ma valu te lô ma lêlêyaņ thapuk ba anêj athêj nena aget, ma valu te ayova ma saņgek ba anêj athêj nena emelal, ²⁰ ma valu te bahejvi anêj lêlêyaņ ma thalalej ba anêj athêj nena sadonikis, ma valu bahejvi ba lahavute ma thalalej ba anêj athêj nena konilian, ma valu bahejvi ba lahavuju ma mayav ba anêj athêj nena klisolait, ma valu bahejvi ba lahavulô ma bôsôk ba anêj athêj nena belil, ma valu bahejvi ba lahavuva ma thalalej hayavônô ba anêj athêj nena topas, ma valu laumiņ ma thapuk ba anêj athêj nena klisoples, ma valu laumiņ ba lahavute ma bôsôk ba anêj athêj nena haiasin ma valu laumiņ ba lahavuju ma bôsôk mabô ba anêj athêj nena ametis. Thêlô epesaņ badêj anêj landiņ hathak valu mavi takêj. ²¹ Ma badêj abôlêk laumiņ ba lahavuju tomtom ma epesaņ hathak gwasuņ thapuk dôj dôj mavi te anêj ŋgwêk. Ma malak anêj loņôndê ma epesaņ hathak gol mabuņ hatôm liyali thapuk anôj.

²² Ma Anyô Bêj Wapômbêj Lôklokwaņ Lôkthô anêj

---

* 21:16: 12,000 stadia ma hatôm 2,200 kilomita. * 21:17: 144 kubit ma hatôm 65 mita. * 21:18: Ais 54:11-12

Ôdôn lôk Boksipsip Nakaduꝝ thaida intu loꝝ êꝝ anêꝝ unyak mathêꝝ ba intu miꝝ yahayê unyak mathêꝝ yaꝝ ami. ²³ *Ma malak êꝝ ma Wapômbêꝝ anêꝝ deda lôkmaꝝgiꝝ habi hayô hêk ma Boksipsip Nakaduꝝ hatôm anêꝝ atum lam. Aêꝝ ba intu wak lo ayôꝝ miꝝ ibi ami. ²⁴ *Avômalô pik sapêꝝ tem nember malak êꝝ anêꝝ deda. Ma pik iniꝝ kiꝝ lôkthô tem neja iniꝝ athêꝝ lôkmaꝝgiꝝ ba ini loꝝ êꝝ. ²⁵ *Bôlôvôn tem êꝝjêk loꝝ êꝝ ami ba intu badêꝝ abôlêk tem abyaꝝ iyom. ²⁶ Ma avômalô sapêꝝ iniꝝ nômkama lôkmaꝝgiꝝ lomaloma lôk athêꝝ bêꝝ tem neja ba ini loꝝ êꝝ. ²⁷ *Ma doꝝtom nôm lelaik lôk ñê idum kobom ôvathek lôk ñê enaꝝ abôyaꝝ miꝝ hatôm nêyô malak êꝝ kapô ami. Mi, ñê takatu ba iniꝝ athêꝝ hêk Boksipsip Nakaduꝝ anêꝝ kapyã lôkmala iyom hatôm nêyô malak êꝝ.

22

Ñaꝝ lôk alokwaꝝ atu êv lôkmala

¹ *Êꝝ ma aꝝela hik ñaꝝ atu ba hêv lôkmala thô hadêꝝ ya. Ñaꝝ êꝝ ma mabuꝝ hatôm liyali ma anêꝝ onaꝝ hêk Wapômbêꝝ lo Boksipsip Nakaduꝝ iniꝝ loꝝ eyabiꝝ avômalô. ² *Ma ñaꝝ êꝝ halaꝝ hasopa malak êꝝ anêꝝ loꝝondê bêꝝ malêvôn. Ñaꝝ êꝝ anêꝝ daꝝ luvu ma alokwaꝝ atu ba hêv lôkmala hamiꝝ ba hik anêꝝ va hatôm ayôꝝ lôkthô. Sondabêꝝ te ma hik anôꝝ hatôm bôlôn laumiꝝ ba lahavuju. Ma anêꝝ ñaꝝuꝝ hathak hadum avômalô lodôn lodôn sapêꝝ iniꝝ lijiꝝ mavi. ³ Ma malaiꝝ atu ba bôk hapôm pik sapêꝝ hadêꝝ bôsêbôk ba Adam lo Ewa idum kambom ba êv yak ma tem miꝝ imbitak esak loꝝbô ami.

---

* 21:23: Ais 60:19-20; ALK 22:5   * 21:24: Ais 60:3,5   * 21:25: Ais 60:11
 * 21:27: Ais 52:1; Ese 44:9; 1Ko 6:9-10   * 22:1: Ese 47:1   * 22:2: Stt 2:9;
 Ese 47:12; Jol 3:18; Sek 14:8

Wapômbênj lôk Boksipsip Nakaduj iniņ loj eyabiņ avômalô hamô loj êņ ba anêņ ñê ku tem nênem yeņ êndênj yani. ⁴*Tem thêlô nêgê yani thohavloma lôk anêņ athêņ ênjêk thêlô luvônj. ⁵*Bôlôvônj mi hêk loj êņ ek malê nena Anyô Bêņ Wapômbênj da hamô hatôm thêlônj deda. Aêņ ba atum lam lôk wak iniņ ku mi. Ma wak nômbênj intu sapêņ ma avômalô loj êņ tem nêôm êtôm kiņ ba neyabiņ loj êņ.

Yisu tem êlêm kethej

⁶*Ma aņela hanaņ hadêņ ya, “Abô takêntêk ma abô avanônj ek nênemimbiņ. Ma Anyô Bêņ Wapômbênj atu ba hêv anêņ Lovak Matherj hadêņ anêņ plopet, yani hêv anêņ aņela ek injik nôm atu ba tem imbitak kethej thô êndênj anêņ avômalô ku.”

⁷*Ma Yisu hanaņ nena, “Odaņô! Tem yasôk kethej. Ba ôpatu ba hêvHAVIÑ abô plopet takatu ba hêk kapy a êntêk êņ, yani êņ êmô mavi.”

⁸*Ya ma Jon atu ba yahalaņô lôk yahayê nôm takêntêk. Ma yahalaņô lôk yahayê yôv, ma yahêv yak halôk hêk aņela atu ba hik nôm takêņ thô hadêņ ya valuvi ek yanêm yeņ êndênj yani. ⁹Ma doņtom yani hanaņ hadêņ ya, “Dô! Ya anyô ku haviņ o lôk môlôviyaņ plopet lôk avômalô lôkthô atu ba esopa kapy a êntêk anêņ abô. Nêm yeņ êndênj Wapômbênj iyom.”

¹⁰Ma yani hanaņ hadêņ ya nena, “Waklavônj lêk habobo ba miņ umbuņ abô plopet takatu ba hêk kapy a êntêk ênjêk loj kapô ami. ¹¹*Ôpatu ba hadum kambom, yani tem indum kambom thêthô. Ma ôpatu ba hadum kobom lelaik, yani tem indum kobom lelaik thêthô. Ma ôpatu ba

* 22:4: Mat 5:8; ALK 3:12 * 22:5: Dan 7:18,27; ALK 5:10; 20:6; 21:23,25

* 22:6: ALK 1:1 * 22:7: ALK 1:3 * 22:8: ALK 19:10 * 22:11: Dan 12:10

hadum kobom thêthôn, yani tem indum kobom thêthôn thêthô. Ma ôpatu ba hamô mathej, yani tem êmô mathej thêthô.”

¹²*Ma Yisu hanañ nena, “Odañô! Tem yasôk kethej ba yanêm vuli viyañ êndên avômalô sapên êtôm nômkama takatu ba idum. ¹³*Ya anyô môñ ba anyô havej yam havej. Môñ anôn ma yahamô ma nômkama sapên anên dañ ma tem yamô aên iyom. Ya ma nômkama sapên anên ôdôn lôk nômkama sapên anên dañ. ¹⁴*ñê takatu ba ithik iniñ sôp ma nêmo mavi ek malê nena thêlô hatôm nejan alokwanj atu ba hêv lôkmala anên va ma nimbitak nêyô malak anên badên abôlêk ba ini kapô. ¹⁵Ma doñtom ñê takatu ba iniñ kobom hatôm avuñ lôk ñê siniñ lôk ñê sek lôk ñê ik anyô vônô lôk ñê êvhaviñ ñgôk lôk ñê leñiñhaviñ nenañ abôyañ ba idum hi thêthô, thêlô sapên tem nêmo malak êñ anên badên viyañ.

¹⁶*“Ya ma Yisu. Yahêv yenañ ajela ek nêmo abô êntêk êndên môlô ek avômalô ôdôn takatu ba êvhaviñ. Ya ma Devit anên ôdôn anên su lukmuk lôk anên lim. Ya ma vuliñ damiñ atu ba habi deda bên.”

¹⁷*Ma Lovak Mathej lôk Boksipsip Nakaduñ anên avi lukmuk atu ba tem thai neja i enañ nena, “Ôlêm.”

Ma avômalô takatu ba elañ abô êntêk ma lôkthô enañ nena, “Ôlêm.”

Opalêla takatu ba ethakmuniñ ma nêlêm. Ma thêlô leñiñhaviñ ninum ñañ atu ba hêv lôkmala ma nêlêm ninum ñañ lôkmala atu ba anên vuli mi.

Jon hanañ abô balabuñ

* 22:12: Ais 40:10; Jer 17:10; ALK 2:23   * 22:13: Ais 44:6; ALK 1:8,17; 21:6

* 22:14: Stt 2:9; 3:22   * 22:16: Nam 24:17; Ais 11:1,10; Lom 1:3; ALK 2:28;

5:5   * 22:17: Ais 55:1; ALK 21:6

¹⁸ *Yahanaj lôklokwanj hadêj avômalô lôkthô atu ba elanjô abô plopet takatu ba hêk kapyâ êntêk nena anyô te hatak abô yanja hayôhêk kapyâ êntêk loj, ma tem Wapômbêj nê m malaij atu ba hêk kapyâ êntêk viyanj êndêj yani. ¹⁹ Ma aêj iyom ma anyôla hêv abô plopet bute vê hêk kapyâ êntêk, ma Wapômbêj tem nê m yani vê ênjêk alokwanj atu ba hêv lôkmala anêj va lôk unyak mathêj atu ba enanj hêk kapyâ êntêk.

²⁰ *Yisu da hik abô takêj loj nena, “Avanôj bi j, tem yasôk kethêj.”

Anyô Bêj Yisu ôlê m! Avanôj.

²¹ Anyô Bêj Yisu anêj wapôm êmô imbi j avômalô mathêj lôkthô. Avanôj.

---

* 22:18: Lo 4:2; 12:32

* 22:20: Mat 24:30-31; 1Ko 16:22

Wapômbênj Anêj Abô Matherj
The New Testament in the Malei-Hote Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tokples Maei-Hote long Niugini

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc. and The Malê people

Language: Hotê-Malê (Malei-Hote)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: The Malê people

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

Updates

eBible.org

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Jul 2018 from source files dated 3 Jul 2018

c8e90bc3-6cab-57b1-9a48-04f5f30fe59a